

שנים מקרא ואחד תרגום

עם פירוש רש"י

פרשת ויצא

**מסודר מחדש
באותיות מאירות עיניים**

©

כל הזכויות שמורות

להערות והארות, ולהצטרפות
לקבלת הקונטרס השבועי בדוא"ל,
ניתן ליצור קשר טלפוני

052-766-5128

י וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּכְרֶה זֶרְתָּה: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּכְרֶה זֶרְתָּה: וַנִּפֹּק יַעֲקֹב מִבְּאֵר רֶשֶׁבַע וְאֵזֶל לְחָרָן:

[י] ויצא יעקב. על ידי שזכזל שרעות צנות כנען צעיני יחך אציו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין צפרשתו של יעקב, וכתיב וירא עשו כי צרך וגו', ומשמנה חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה לריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יליאתו, אלא מגיד שיליאת לדיק מן המקום עושה רושם. שצומן שהלדיק צעיר, הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, יאל משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה. וכן ותלא מן המקום (חז"ל, ו), האמור צנעמי ורות: וידך חרנה. יאל ללכת לחרן:

יא וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיִּכְרֶה שָׁם כִּי-בָא הַשְּׁמִישׁ וַיִּקְוֹז מֵאַבְנֵי הַמְּקוֹם וַיִּשָּׁם מִרְאשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמְּקוֹם הַהוּא: וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיִּכְרֶה שָׁם כִּי-בָא הַשְּׁמִישׁ וַיִּקְוֹז מֵאַבְנֵי הַמְּקוֹם וַיִּשָּׁם מִרְאשֵׁיתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמְּקוֹם הַהוּא: וַעֲרַע בְּאַתְרָא וַבֵּת תַּמָּן אַרְי עַל שְׁמִישָׁא וַנְּסִיב מֵאַבְנֵי אַתְרָא וְשׁוּי אֶסְדוּהֵי וַשְּׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא:

[יא] ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא צמקום הנזכר צמקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר צו וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו ופגע ציריחו (יהושע טו, ו), ופגע דצצשת. ורצותינו פירשו (צרכות טו) לשון תפילה, כמו ואל תפגע צי (ירמיה ו, טו), ולמדנו שתקן תפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפלה לו הארץ, כמו שמפורש צפרק גיד הנשה (חולין פס) כי בא השמש. היה לו לכתוב ויצא השמש וילן שם, כי צא השמש משמע, ששקעה לו חמה פתאום שלא צעונתה כדי שילין שם. וישם מראשותיו. עשאן כמין מרצו סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות, התחילו מריצות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח לדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקצ"ה אצן אחר, וזה שנאמר ויקח את האצן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום ההוא. לשון מעוט, צאותו מקום שכב, אצל י"ד שנים שמש צצית עצה, לא שכב צלילה, שהיה עוסק צתורה:

יב וַיַּזְכֵּם וַהֲנֵה סָלָם מִצֵּב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוֹ מִגְּיַע הַשְּׁבִימִימָה וַהֲנֵה מִלְּאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימ וַיַּזְכֵּם בּוֹ: וַיַּזְכֵּם וַהֲנֵה סָלָם מִצֵּב אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוֹ מִגְּיַע הַשְּׁבִימִימָה וַהֲנֵה מִלְּאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימ וַיַּזְכֵּם בּוֹ: וַחֲלָם וְהָא סְלָמָא נַעֲיִן בְּאַרְעָא וְרִישָׁה מְטִי עַד צִית שְׁמַיָא וְהָא מְלָאכֵי דִי סְלָקִין וַנְּחַתִּין בַּהּ:

[יב] עורים ויורדים. עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו צארץ, אין יולאים חולה צארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חולה לצארץ ללותו:

יג והִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וּלְזָרְעֶךָ: והִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וּלְזָרְעֶךָ: וְהָא יִקְרָא דָּוִי מֵעַתָּה עַל־וְהוּא וַיֹּאמֶר אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵי דַאבְרָהָם אַבּוּךָ וְאַלְהֵי דִיִּצְחָק אַרְעָא דִּי אַתָּה שׁוֹכֵב עֲלֵהּ לְךָ אֶתְנַנֶּה וּלְבְנֶיךָ:

[יג] נצב עליו. לשמרו: ואזחי יצחק. אף על פי שלא מנינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על הנדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני; משום שנאמר הן בקדושי לא יאמין (אויב טו, טו), כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו, וכלוא צבית, והרי הוא כמת, וילך הרע פסק ממנו. (מנחמה מולדת ט: שכב עליה. קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שמהא נוחה ליכבש לבניו (מולין 66):

יד וְהָיָה זְרַעְךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמֹה וּקְדֻמָּה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְתִבְרָכוּ בְּךָ כָּל-מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזָרְעֶךָ: וְהָיָה זְרַעְךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמֹה וּקְדֻמָּה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְתִבְרָכוּ בְּךָ כָּל-מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזָרְעֶךָ: ויהוון בניך סגיאין כעפרא דארעא ותתקף למערבא ולמדינתא ולצפונא ולדרומא ויתברכוון בדילך כל זרעית ארעא ובדיל בניך:

[יד] ופרצת. ומזקת, כמו וכן יפרוץ:

טו והִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵף וּשְׂמֹרֶתֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ: והִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵף וּשְׂמֹרֶתֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ: והא מימרי בסעדה ואטרנד בבל אתר די תהד ואתיבנד לארעא דרא ארי לא אשבקנד עד די אעביד ית די מללית לך:

[טו] אנכי עמף. לפי שהיה ירא מעשו ומלכין: עד אשר אם עשיתי. אם משמש שלשון כי: דברתי ד. ללרכך ועליך, מה שהצטחתי לאצרהם על זרעו, לך הצטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ציחק, ולא כל יצחק, וכן כל לי, וכן, וכו', והם, הסמוכים אלל דבורה משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קודם לכן:

טז וַיִּיקָן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי
 לֹא יָדַעְתִּי: וַיִּיקָן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי
 לֹא יָדַעְתִּי: וְאַתָּעַר יַעֲקֹב מִשְׁנָתָהּ וַאֲמַר בְּקוֹשְׁטָא (איה) יִקְרָא דְיֵי שְׂרִי בְּאַתְרָא הַדִּין וְאַנָּא
 לֹא הוֹיְתִי יָדַע:

[טז] ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה:

יז וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-זֹּוֹרָא הַמִּקּוֹם הַזֶּה אֵינֶן זֶה כִּי אִם-בַּיִת אֱלֹהִים
 וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-זֹּוֹרָא הַמִּקּוֹם הַזֶּה אֵינֶן זֶה כִּי אִם-בַּיִת
 אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: וְדָחִיל וְאֹמַר מַה דְּחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין לִית דִּין אַתְרָא הַדִּיוֹט אֱלֹהִין
 אַתְרָא דְרַעְוָא בַּהּ מִן קָדָם יֵי וְדִין תְּרַע קָבַל שְׁמִיא:

[יז] כי אם בית אלהים. אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא, הסולם הזה עומד בצאר שזע, ואמנע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, שצאר שזע עומד דרומה של יהודה, וירושלים בצפונה, בצבול שבין יהודה וצנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת צנימין, בצבול שבין צנימין וצין בני יוסף, נמלא סולם שרגליו בצאר שזע וראשו בצית אל, מגיע אמנע שיפועו נגד ירושלים, וכלפי שאמרו רבותינו, שאמר הקב"ה, לדיק זה צא לצית מלוני ויפטר בלא לינה, ועוד אמרו, יעקב קראו לירושלים בית אל, וזו לזו היא ולא ירושלים, ומהיכן למדו לומר כן, אומר אני שנעקר הר המוריה וצא לכאן, וזו היא קפיאת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין סא), שצא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזה ויפגע במקום. ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכזו שם, איהו לא יהיב לזיה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכזוהו, איהו עד חרן אזל, כדאמרין בפרק גיד הנשה (סו), וקרא מוכיח וילך חרנה, כי מטא לחרן אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעמיה למהדר, וחזר עד בית אל, וקפאה לו הארץ:

יח וַיִּשְׁכֹּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקְוֶה אֶת-הָאֲבֹן אֲשֶׁר-שָׁם מִרְאֵשֶׁתִּי וַיִּשָּׁם
 אֶתְהָ מִצְבֵּה וַיִּצֶק שֵׁמוֹן עַל-רֵאשֵׁהּ: וַיִּשְׁכֹּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקְוֶה אֶת-הָאֲבֹן
 אֲשֶׁר-שָׁם מִרְאֵשֶׁתִּי וַיִּשָּׁם אֶתְהָ מִצְבֵּה וַיִּצֶק שֵׁמוֹן עַל-רֵאשֵׁהּ: וְאֶקְדִים יַעֲקֹב
 בְּצִפְרָא וְנָסִיב יָת אַבְנָא דִּי שְׁוִי אֶסְדוּדֵי וְשְׁוִי יָתָה קָמָא וְאָרִיק מִשְׁחָא עַל רִישָׁהּ:

יט וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמִּקּוֹם הַהוּא בַּיִת-אֵל וְאֹכְלֵם לִזְוֹ שֵׁם-הָעִיר
 לְרַאשְׁנָה:

כָּרְאֵשְׁנָה: וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמְּקוֹם הַהוּא בַּיּוֹם אֵל וַאֲבוֹתָם כְּלוֹז שֵׁם-הַעִיר
כָּרְאֵשְׁנָה: וַיִּקְרָא יֵת שְׁמֵא דְאַתְרָא הַהוּא בֵּית אֵל וּבְרַם לוֹז שְׁמֵא דְקַרְתָּא בְּקַדְמִיתָא:

כ וַיִּדַר יַעֲקֹב נְדָר לֵאמֹר אִם-יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְךְ
הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן-לִי כְּלוֹזם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: וַיִּדַר
יַעֲקֹב נְדָר לֵאמֹר אִם-יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ
וְנָתַן-לִי כְּלוֹזם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ: וְקִיָּים יַעֲקֹב קִים לְמִימְרָא אִם יִהְיָ מִימְרָא דִּי בְּסַעְדִּי
וַיִּטְרַעֲנִי בְּאַרְחָא הַדִּין דִּי אֲנָא אֲזַל וַיִּתֵּן לִי לַחְמָא (ג' לַחַם) לְמִיכַל וּכְסוּ לְמַלְבָּשׁ:

[כ] אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הצטמות הללו, שהצטיינתי להיות עמדי, כמו שאמר לי והנה אנכי עמך; ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך בכל אשר תלך; ונתן לי לחם לאכיל. כמו שאמר כי לא אעזבך, והמצקש לחם הוא קרוי עזב, שנאמר ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מצקש לחם (תהלים ל, ה):

כא וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל-בַּיִת אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: וְשִׁבְתִּי
בְּשָׁלוֹם אֶל-בַּיִת אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: וְאַתּוּב בְּשָׁלוֹם לְבַיִת אָבִי וַיִּהְיָ מִימְרָא
דִּי לִי לְאַלְהָא:

[כא] ושבתי. כמו שאמר לי והסיצותיך אל האדמה; בשלום. שלום מן החטא, שלא אלמד מדרכי לנן; והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שאמר אשר דברתי לך, והצטמה זו הצטיח לאצרהם, שנאמר להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך (בראשית י, י):

כב וְהָאֲבוֹן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצִּבְיָהּ יְהוָה בַּיּוֹם אֵל וְכָל אֲשֶׁר
תִּתֵּן-לִי עֵשֶׂר אַעֲשֶׂרְנֹו כָּךְ: וְהָאֲבוֹן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצִּבְיָהּ יְהוָה בַּיּוֹם
אֵל וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן-לִי עֵשֶׂר אַעֲשֶׂרְנֹו כָּךְ: וְאֲבָנָא הַדָּא דִּי שְׁוִיתִי קָמָא תְּהִי דִּי אֵהִי
פְּלַח עֲלֵה קָדָם יי וְכָל דִּי תִתֵּן לִי חַד מִן עֲשָׂרָא אַפְרָשְׁנָה קְדָמָד:

[כב] והאבון הזאת. כך מפורש וי' זו של והאבון, אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת; והאבון הזאת אשר שמתי מצבה וגו'. כתרוממו אהי פלח עלה קדם ה', וכן עשה בשונו מפדן ארס, כשאמר לו קום עלה צית אל (שם ל, ה) מה נאמר שם, וי' יעקב מצבה וגו' ויסק עליה נסק (שם ד):

שני כט א וישא יעקב רגליו ויכר ארצה בני-קדם: וישא יעקב רגליו
ויכר ארצה בני-קדם: ונטל יעקב רגלוהי (נ"י ריגלוהי) ואזל לארע בני מדינחא:

[א] וישא יעקב רגליו. משנתזזר צורה טובה, שהוצטת צשמירה, נשא לצו את רגליו ונעשה קל
ללכת. כך מפורש בצראשית רבה (ע. ה):

ב וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עדרי-צאן רבצים
עליה פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי
הבאר: וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עדרי-צאן רבצים עליה
פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר: וחזא והא בירא
בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעון רבעין עלה ארי מן בירא ההיא משקון עדריא ואבנא רבתא
על פומא דבירא:

[ב] ישקו העדרים. משקים הרועים את העדרים, והמקרא דזר צלשון קלרה:

ג ונאספו-שמה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר
והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה:
ונאספו-שמה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר והשקו את-הצאן
והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה: ומתכנשין לתמן כל עדריא ומגנדרין ית
אבנא מעל פומא דבירא ומשקון ית ענא ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא לאתרה:

[ג] ונאספו. רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה: וגללו. וגוללין ותרגומו ומגנדרין. כל
לשון הווה, משתנה לדבר צלשון עמיד וצלשון עזר, לפי שכל דבר ההוה תמיד, כזר היה ועמיד
להיות: והשיבו. תרגומו ומתיבין:

ד ויאמר להם יעקב אזני מאין אתם ויאמרו מוזרן אנחנו: ויאמר
להם יעקב אזני מאין אתם ויאמרו מוזרן אנחנו: ואמר להון יעקב אחי מנן אתון
ואמרו מוזרן אנחנו:

ה ויאמר להם הידעתם את-לבן בן-זוור ויאמרו ידענו: ויאמר
להם

לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת-לִבְּךָ בֶן-נְחוֹר וַיֹּאמְרוּ יַדְעֵנוּ: וְאָמַר לְהוֹן הַיְדַעְתֶּמוּן יֵת לְכֵן בַּר נְחוֹר
וַיֹּאמְרוּ יַדְעֵנוּ:

ו וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּתוּ בָּאָה
עִם-הַצֵּאֵן: וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּתוּ בָּאָה עִם-
הַצֵּאֵן: וְאָמַר לְהוֹן הַשְּׁלוֹם לָהּ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִיא רִחַל בְּרַתָּה אֲתִיָּא עִם עֵנָא:

[ג] באה עם הצאן. הטעם צאל"ף, ותרנומו אחיא, ורחל צאה, הטעם למעלה צבי"ת, ותרנומו
אתם, הראשון לשון עושה והשני לשון עשמה:

ז וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא-עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקִי הַצֵּאֵן
וּלְכוּ רַעִי: וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא-עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקִי הַצֵּאֵן
וּלְכוּ רַעִי: וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד יוֹמָא סְגִי לֹא עֵדוֹן לְמַכְנָשׁ בְּעִיר אֲשֶׁקּוּ עֵנָא וְאִזְלוּ רַעִי:

[ד] הז עוד היום גדול. לפי שראה אותם רוצלים, כסצור שרזים לאסוף המקנה הציתה ולא ירעו
עוד, אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם
הצהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגו' (בר ע, יא):

ח וַיֹּאמְרוּ לֹא זֹכַכְּ עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָל-הָעֵדָרִים וְגַלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן
מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהַשְּׂקִינֵנוּ הַצֵּאֵן: וַיֹּאמְרוּ לֹא זֹכַכְּ עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָל-
הָעֵדָרִים וְגַלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהַשְּׂקִינֵנוּ הַצֵּאֵן: וַיֹּאמְרוּ לֹא נָפוּל עַד דִּי
יִתְכַנְשִׁין כָּל עֵדְרִיא וַיִּגְדְּרוּן יֵת אֲבָנָא מֵעַל פּוּמָא רַבִּירָא וְנִשְׁקִי עֵנָא:

[ה] לא נובל. להשקות לפי שהאבן גדולה: וגו' 15. זה מתורגם ויגדרון, לפי שהוא לשון עמיד:

ט עוֹדֵנוּ מִדְּבַר עַמּוֹם וְרִחַל | בָּאָה עִם-הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאִבִּיהָ פִּי רַעִה
הוּא: עוֹדֵנוּ מִדְּבַר עַמּוֹם וְרִחַל | בָּאָה עִם-הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאִבִּיהָ פִּי רַעִה הוּא:
עד שהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא די לאביה ארי רעיתא היא:

י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רִחַל בֵּת-לָבָן אֹחֲזֵי אִמּוֹ וְאֶת-צֵאֵן
לָבָן אֹחֲזֵי אִמּוֹ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׂקֵה
אֶת-צֵאֵן

אֶת-צֶאֱן לְבָן אֲזוּי אֲמוֹי: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רֹזֶל בֵּת-לְבָן אֲזוּי אֲמוֹי וְאֶת-צֶאֱן לְבָן אֲזוּי אֲמוֹי וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב וַיִּגְדַּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פֵּי הַבְּאֵר וַיִּשְׁק אֶת-צֶאֱן לְבָן אֲזוּי אֲמוֹי: וַהֲוָה כִּד חָזָא יַעֲקֹב יַת רַחֵל בֵּת לְבָן אַחוּהָא דְאִמָּהּ וַיֵּת עֲנָא דְלְבָן אַחוּהָא דְאִמָּהּ וַקְרַב יַעֲקֹב וַגְּנַדַר יַת אַבְנָא מֵעַל פּוּמָא דְבִירָא וְאַשְׁקִי יַת עֲנָא דְלְבָן אַחוּהָא דְאִמָּהּ:

[ג] ויגש יעקב ויגה. כמי שמעביר את הפקק מעל פי כלוחית, להודיעך שכחו גדול (כ"ד ע. ט):

י"א וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרֹזֶל וַיִּשְׂא אֶת-קָלוֹ וַיַּבֵּר: וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרֹזֶל וַיִּשְׂא אֶת-קָלוֹ וַיַּבֵּר: וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וְאָרַם יַת קָלָהּ וַבִּכְאֵ:

[יא] ויבד. לפי שזפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקצורה. דבר אחר, לפי שזא צידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא, היו צידיו נומים וצמידים ומגדנות, ואני אין צידי כלום. לפי שרדף אליפו בן עשו במלות אביו אחריו להורגו, והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק, משך ידו, אמר לו מה אעשה לזווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שצדי, והעני חסוב כמת:

י"ב וַיִּגְדַּר יַעֲקֹב לְרֹזֶל כִּי אֲזוּי אֲבִיָּהּ הוּא וְכִי בֶן-רַבְקָה הוּא וַתִּרְץ וַתִּגְדַּר לְאֲבִיָּהּ: וַיִּגְדַּר יַעֲקֹב לְרֹזֶל כִּי אֲזוּי אֲבִיָּהּ הוּא וְכִי בֶן-רַבְקָה הוּא וַתִּרְץ וַתִּגְדַּר לְאֲבִיָּהּ: וַחַוִּי יַעֲקֹב לְרַחֵל אַרְי בַּר אַחַת אַבְוּהָא הוּא וְאַרְי בַּר רַבְקָה הוּא וַרְהַטַּת וַחַוִּיָּאת לְאַבְוָהָא:

[יב] כי אחי אביה הוא. קרוצ לאציה, כמו אנשים אחים אנחנו (בראשית יג ט). ומדרשו, אם לרמאות הוא זא, גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם כשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הכשרה: ותגד לאביה. לפי שאמה מתה, לא היה לה להגיד אלל לו (כ"ד ע. ט):

י"ג וַיְהִי כַּשְׁמוֹעַ לְבָן אֶת-שְׁמוֹעַ | יַעֲקֹב בֶּן-אֲזוּתוֹ וַיִּרְץ לְקַרְאָתוֹ וַיַּזְבֵּק-לוֹ וַיִּנְשֶׁק-לוֹ וַיְבִיאָהוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּסְפַּר לְלְבָן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיְהִי כַּשְׁמוֹעַ לְבָן אֶת-שְׁמוֹעַ | יַעֲקֹב בֶּן-אֲזוּתוֹ וַיִּרְץ לְקַרְאָתוֹ וַיַּזְבֵּק-לוֹ וַיִּנְשֶׁק-לוֹ וַיְבִיאָהוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּסְפַּר לְלְבָן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַהֲוָה כִּד שְׁמוֹעַ לְבָן יַת שְׁמוֹעַ יַעֲקֹב בַּר אַחַתָּה וַרְהַט לְקַדְמוּתָהּ וַגַּפַּף לָהּ וַנְּשִׁיק לָהּ וְאַעְלָה לְבֵיתָהּ וְאַשְׁתֵּי

וְאֶשְׁתֵּי לֵלְבָן ית כָּל פְּתַגְמוֹיָא הָאֵלִין:

[יג] וירץ לקראתו. כסבור ממון הוא טעון, שהרי עזר הבית צא לכאן בעשרה גמלים טעונים (צ"ר ט:); ויחבק. כשלא ראה עמו כלום, אמר, שמא זהו צדיק והנס צדיקו (צ"ר ט:); וינשק לו. אמר, שמא מרגליות הביא והם צפוי (צ"ר ט:); ויספר ללבן. שלא צא אלא מתוך אונס אחיו, ושנטלו ממונו ממנו:

יִד וַיֹּאמֶר לוֹ לֵבָן אֶךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתְּהָ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ וַזְדִּישׁ יָמִים:
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵבָן אֶךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתְּהָ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ וַזְדִּישׁ יָמִים: וַאֲמַר לֵה לָבָן בְּרַם
קָרִיבִי וּבִשְׂרֵי אֶת וַיְתִיב עִמָּה יָרַח יוֹמִין:

[יד] אך עצמי ובשרי. מעתה אין לי לאספק הביתה, הואיל ואין צידך כלום, אלא מפני קורבה אטפל כך חדש ימים, וכן עשה, ואף זו לא לחנם, שהיה רועה לאנו:

טו וַיֹּאמֶר לֵבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי-אֲחִי אֶתְּהָ וְעַבְדְּתַנִּי וַזְנִים הַגְּעִידָה לִּי
בַּיּוֹם-בְּיִשְׁכְּרֵתְךָ: וַיֹּאמֶר לֵבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי-אֲחִי אֶתְּהָ וְעַבְדְּתַנִּי וַזְנִים הַגְּעִידָה לִּי
בַּיּוֹם-בְּיִשְׁכְּרֵתְךָ: וַאֲמַר לָבָן לְיַעֲקֹב הַמִּדְרָאחִי אֶת וַתְּפַלְחֲנִי מִגֵּן חַיִּי לִי מַה אֲגַרְךָ:

[טו] הכי אחי אתה. לשון תימה, וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חנם; ועבדתני. כמו ותעבדני, וכן כל תיבה שהיא לשון עזר, הוסיף וי"ו צראשה, היא הופכת התיבה להצא:

טז וּלְלֵבָן שְׂתֵי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וּלְלֵבָן
שְׂתֵי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וּלְלֵבָן תְּרֵמִין בְּנֵן שׁוֹם רַבְתָּא לָאָה
וְשׁוֹם זְעָרְתָא רַחֵל:

יז וְעֵינֵי לָאָה רַבּוֹת וְרָחֵל הִיטָה יַפֶּת-תֵּנָאָר וַיַּפֶּת מִרְאָהּ: וְעֵינֵי לָאָה
רַבּוֹת וְרָחֵל הִיטָה יַפֶּת-תֵּנָאָר וַיַּפֶּת מִרְאָהּ: וְעֵינֵי לָאָה יֶאֱזֵן וְרַחֵל הוֹת שְׁפִירָא בְּרִיּוּא
וַיֵּאֵי בְחֻזָּא:

[יז] רבות. שהיתה סצורה לעלות בגורלו של עשו וצכתה, שהיו הכל אומרים, שני צנים לרצקה ושתי צנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן (בבא בתרא קטג:); תאר. הוא נורת הפרנוף, לשון יתארהו צשרד (פשיה מה, יג), קונפ"אס צלע"ז: מראה. הוא זיו קלכמת:

שלישי יח וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל
 בַּתְּךָ הַקְטָנָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בַּתְּךָ
 הַקְטָנָה: וְרַחֵם יַעֲקֹב יֵת רַחֵל וְאָמַר אֶפְלַחנָךְ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בַּתְּךָ זַעֲרָתָא:

[יח] אעבדך שבע שנים. הם ימים אחדים שאמרה לו אמנו וישנת עמו ימים אחדים (כ"ד ע, יז), ומדע שכן הוא, שהרי כתיב ויהיו צעיניו כימים אחדים: ברחל בתך הקטנה. כל הסימנים הללו למה, לפי שהיה יודע צו שהוא רמאי, אמר לו אעבדך ברחל, ושמא תאמר רחל אחרת מן השוק, תלמוד לומר בתך, ושמא תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר הַקְטָנָה, ואף על פי כן לא הועיל, שהרי רמאו:

יט וַיֹּאמֶר לְבִן טוֹב תַּתִּי אֶתְּךָ לָךְ מִתַּתִּי אֶתְּךָ לְאִישׁ אֲחֵר שְׁבַע
 עִמּוּדֵי: וַיֹּאמֶר לְבִן טוֹב תַּתִּי אֶתְּךָ לָךְ מִתַּתִּי אֶתְּךָ לְאִישׁ אֲחֵר שְׁבַע עִמּוּדֵי:
 ואמר לכן טוב דאפתן יתה לך מדאפתן יתה לגבר אחרון תיב עמי:

כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִיו בְּעֵינָיו כַּיָּמִים אֲחֵרִים
 בְּאַהֲבָתוֹ אֶתְּהָ: וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִיו בְּעֵינָיו כַּיָּמִים אֲחֵרִים
 בְּאַהֲבָתוֹ אֶתְּהָ: וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַהֲוּוּ בְּעֵינֵיהִי כַיּוֹמִין זַעֲרִין פַּד רַחִים יִתְּהָ:

כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לְבִן הַבָּה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמֵי וְאֲבוֹאָהָ
 אֵלַיָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לְבִן הַבָּה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמֵי וְאֲבוֹאָהָ אֵלַיָּה:
 ואמר יעקב ללבן הב ית אתתי ארי אשלמית יומי פלחני ואעול לותה:

[כא] מלאו ימי. שאמרה לי אמני. ועוד מלאו ימי, שהרי אני בן פ"ד שנה, ואימתי אעמיד י"ג שצטים, וזהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שצקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כך:

כב וַיֵּאֱסֹף לְבִן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעַשׂ מִישְׁתָּהּ: וַיֵּאֱסֹף לְבִן אֶת-
 כָּל-אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעַשׂ מִישְׁתָּהּ: וּכְנֵשׁ לְבִן יֵת כָּל אֲנָשֵׁי אֲתָרָא וְעַבְד מִשְׁתֵּיָא:

כג וַיְהִי בְּעָרֶב וַיִּקְוֹז אֶת-לֵאָה בֵּיתוֹ וַיָּבֵא אֶתְּהָ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלַיָּה:
 וַיְהִי בְּעָרֶב וַיִּקְוֹז אֶת-לֵאָה בֵּיתוֹ וַיָּבֵא אֶתְּהָ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלַיָּה: וַהֲוּוּ בְּרַמְשָׁא וְדַבְּר
 ית לאה בריתה ואעיל יתה לותה ועל לותה:

כד וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זָלְפָה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה: וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זָלְפָה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה: וַיִּהְיֶה לָבֶן לְהָאֵת זָלְפָה אִמָּתָה לְלֵאָה בְּרַתָּה לְאִמָּהּ:

כה וַיְהִי בַּבֶּקֶר וְהִנֵּה-הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבֶן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרוּחַ עֲבָדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי: וַיְהִי בַּבֶּקֶר וְהִנֵּה-הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבֶן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרוּחַ עֲבָדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי: וְהוּא בְּצִפְרָא וְהוּא לֵאָה וַאֲמַר לָבֶן מָה דָא עֲבַדְתָּ לִּי הֲלֹא בְּרַחַל פְּלַחִית עִמָּךְ וּלְמָא שְׁקַרְתָּ בִּי:

[כה] ויהי בבקר והנה היא לאה. אבל כלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלס אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים

(מגילה יג):

כו וַיֹּאמֶר לָבֶן לֹא-יַעֲשֶׂהָ כֵן בְּמִקְוֵמֵינוּ לְתַתּוֹ הַצְּעִירָה לְפָנָי הַבְּכִירָה: וַיֹּאמֶר לָבֶן לֹא-יַעֲשֶׂהָ כֵן בְּמִקְוֵמֵינוּ לְתַתּוֹ הַצְּעִירָה לְפָנָי הַבְּכִירָה: וַאֲמַר לָבֶן לֹא יתְעַבֵּד כְּדִין בְּאֶתְרֵנָא לְמַתָּן זַעְרָתָא קָדָם רַבְתָּא:

כז מִלְּמָא שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה כֶּךָ גַּם-אֶת-זֹאת בְּעֲבָדְהָ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרָיוֹת: מִלְּמָא שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה כֶּךָ גַּם-אֶת-זֹאת בְּעֲבָדְהָ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרָיוֹת: אֲשֶׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא וְנִתְּנָן לָךְ אַף ית דא בפלחנא די תפלח עמי עוד שבע שנין אחרנין:

[כז] מלא שבע זאת. דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף, שזוהי של זאת, והן ז' ימי המשתה, בגמ' ירושלמית זמועד קטן וא"ל לומר שזוהי ממנו, שאם כן היה לריך לינקד השי"ן צפתה, ועוד שזוהי לשון זכר, כדכתיב שבעה שבעות חספר לך, לפיכך אין משמע שזוהי אלא שבעה, שטיינ"א בלע"ז: ונתנה דך. לשון רבים, כמו נרדה ונבלה, ונשרפה, אף זה לשון נתן ונתנה וגו': גם את זאת. מיד לאחר שבעת ימי המשתה ותעבוד לאחור נשואיה:

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רִחוּל בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רִחוּל בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַעֲבַד יַעֲקֹב כֵּן וְאֲשֶׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא וַיְהִי לָהּ ית רחל ברתה לה לאנתו:

כט ויתן לבן לרחל בתו את-בלהה שפוחתו לה לשפוחה: ויתן לבן לרחל בתו את-בלהה שפוחתו לה לשפוחה: ויהב לבן לרחל ברתה ית בלהה אמתה לה לאמהו:

ל ויבא גם אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מכלאה ויעבד עמו עוד שבע-שנים אחרות: ויבא גם אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מכלאה ויעבד עמו עוד שבע-שנים אחרות: ועל אף לנות רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלה עמה עוד שבע שנים אחרנין:

[ל] עוד שבע שנים אחרות. אחרות הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה (כ"ד ע"ג), ואף על פי שזרמאות בא עליו:

לא וירא יהוה כי-שנואה לאה ויפתח את-רוחמה ורחל עקרה: וירא יהוה כי-שנואה לאה ויפתח את-רוחמה ורחל עקרה: וחזא יי ארי שניאתא לאה ויהב לה עדוי ורחל עקרא:

לב ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי: ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי: ועדיאת לאה וילידת בר וקרת שמה ראובן ארי אמרת ארי גלי קדם יי עלבוני ארי כען ירחמני בעלי:

[לב] ותקרא שמו ראובן. רבותינו פירשו (ברכות ז'), אמרה, ראו מה צין צני לבן חמי שמכר הזכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שצקש להולילו מן הזכור:

לג ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי שניאתא אנא ויהב לי אף ית דין וקרת שמה שמעון:

ד וְתַהַר עוֹד וְתִלְדָּ בֶן וְתֹאמֹר עֵתָה הַפְּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי
כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂכֵלְשָׁה בָנִים עֲלֵ-כֶן קָרָא שְׁמוֹ כְּוִי וְתַהַר עוֹד וְתִלְדָּ
בֶן וְתֹאמֹר עֵתָה הַפְּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂכֵלְשָׁה בָנִים עֲלֵ-כֶן
קָרָא שְׁמוֹ כְּוִי וְעֵדִיאת עוֹד וְיִלְדֵת בֶּר וְאָמַרְת הֲדָא זְמָנָא יִתְחַבֵּר לִי בְעֵלֵי אַרְי וְיִלְדֵית לָהּ
תִּלְתָּא בְּנִין עַל כֶּן קָרָא שְׁמָהּ לְוִי:

[ד] הפעם ילווה אישי. לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"צ שבנים יולאים מיעקב, וד' נשים ישא, אמרה, מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי שבנים: ע"ב. כל מי שנאמר בו על כן, מרובה באוכלוסין, חוץ מלוי, שהארון היה מכלה בהם (צ"ד ע"א, ד): קרא שמו לוי. זכולם כתיב ותקרא, וזה כתב בו קרא, ויש מדרש אגדה זאלה הדברים רבה, ששלח הקב"ה גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו זמנות קראו לוי:

ה וְתַהַר עוֹד וְתִלְדָּ בֶן וְתֹאמֹר הַפְּעַם אוֹדֶה אֶת-יְהוָה עֲלֵ-כֶן
קָרָאתָ שְׁמוֹ יְהוּדָה וְתַעֲמֹד מִכְּלֵדֶת: וְתַהַר עוֹד וְתִלְדָּ בֶן וְתֹאמֹר הַפְּעַם
אוֹדֶה אֶת-יְהוָה עֲלֵ-כֶן קָרָאתָ שְׁמוֹ יְהוּדָה וְתַעֲמֹד מִכְּלֵדֶת: וְעֵדִיאת עוֹד וְיִלְדֵת בֶּר
וְאָמַרְת הֲדָא זְמָנָא אוֹדֶה קָדָם יי' עַל כֶּן קָרַת שְׁמָהּ יְהוּדָה וְקָמַת מִלְמִילָד:

[ה] הפעם אודה. שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות:

ו ל' וְתִרְא רֹחַל כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וְתִקְנָא רֹחַל בְּאוֹזְנֶתָה וְתֹאמֹר
אֶל-יַעֲקֹב הִבֵּה-כִּי בָנִים וְאִם-אֵין מִיתָה אֲנֹכִי: וְתִרְא רֹחַל כִּי לֹא יִלְדָה
לְיַעֲקֹב וְתִקְנָא רֹחַל בְּאוֹזְנֶתָה וְתֹאמֹר אֶל-יַעֲקֹב הִבֵּה-כִּי בָנִים וְאִם-אֵין מִיתָה
אֲנֹכִי: וְחֹזַת רַחֵל אַרְי לֹא יִלְדֵת לְיַעֲקֹב וְקִנְיַאת רַחֵל בְּאַחֲתָהּ וְאָמַרְת לְיַעֲקֹב הִב לִי בְּנִין וְאִם
לֹא מִיתָא אֲנָא:

[ו] ותקנא רחל באחתה. קנאה זמעשיה הטובים, אמרה, אלולי שלדקה ממני לא זכתה לבנים (צ"ד ע"א, ו): הבה לי, וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה: מתה אנכי. מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (צ"ד ע"ב):

ז וַיִּזְוֹר-אֶף יַעֲקֹב בְּרֹחַל וַיֹּאמֶר הַתְּנוֹת אֶלְהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מִנְעַ
מִבֶּר פְּרִי-בִטְןִי: וַיִּזְוֹר-אֶף יַעֲקֹב בְּרֹחַל וַיֹּאמֶר הַתְּנוֹת אֶלְהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מִנְעַ

בַּיּוֹם פָּרִי-בִטָּן: וְתִקֵּף רוּגְזָא דִיעֻקֵּב בְּרַחֵל וְאָמַר הָא מִנִּי אֵת בַּעֲיָא הָלֵא מִן קָדָם יִי תִבְעִין
די מנע מניך ולדא דמעין:

[ב] התחת. וכי צמקומו אני: אשר מנע ממך. את אומרת שאעשה כאצא, אני איני כאצא, אצא
לא היו לו צנים, אני יש לי צנים, ממך מנע ולא ממני:

ג וַתֹּאמֶר הֲנֵנּוּ אֲמִתִּי בַלְהָה בָּא אֶלְיָה וְתִלְדִּי עַל-בְּרָכִי וְאִבְנָה לָּם-
אֲנָכִי מִבְּוֹנָה: וַתֹּאמֶר הֲנֵנּוּ אֲמִתִּי בַלְהָה בָּא אֶלְיָה וְתִלְדִּי עַל-בְּרָכִי וְאִבְנָה
לָּם-אֲנָכִי מִבְּוֹנָה: וְאָמַרְתְּ הָא אֲמִתִּי בַלְהָה עוֹל לְוֹתָהּ וְתִלְדִּי וְאִנָּא אֲרַבִּי וְאִתְּבִנִי אִף אִנָּא מִנָּה:

[ג] על ברכי. כתרוממו ואנא ארבי: ואבנה גם אנכי. מהו גם, אמרה לו, זקנך אצרסה היו לו
צנים מהגר, וחגר מתניו כנגד שרה, אמר לה, זקנתי הכניסה לרתה לציתה, אמרה לו אם הדצר
הזה מעכב, הנה אמתי: ואבנה גם אנכי ממנה. כשרה:

ד וַתִּתֵּן-לוֹ אֶת-בַּלְהָה שְׁפוֹתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֶלְיָה יַעֲקֹב: וַתִּתֵּן-לוֹ
אֶת-בַּלְהָה שְׁפוֹתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֶלְיָה יַעֲקֹב: וַיְהִי־לָהּ יֵת בַּלְהָה אֲמָתָה לְאִנְתּוֹ
ועל לותה יעקב:

ה וַתֵּהָר בַּלְהָה וַתִּלְדֵּי לְיַעֲקֹב בֵּן: וַתֵּהָר בַּלְהָה וַתִּלְדֵּי לְיַעֲקֹב בֵּן: וְעַד־יָאֵת
בלהה וילדת ליעקב בר:

ו וַתֹּאמֶר רִחוּל דְּנָנִי אֱלֹהִים וְגַם שְׁמִיעַ בְּקֻלִּי וַיִּתֵּן-לִי בֵן עַל-כֵּן
קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן: וַתֹּאמֶר רִחוּל דְּנָנִי אֱלֹהִים וְגַם שְׁמִיעַ בְּקֻלִּי וַיִּתֵּן-לִי בֵן עַל-
כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן: וְאָמַרְתְּ רַחֵל דְּנָנִי יִי וְאִף קָבִיל צְלוּתִי וַיְהִי לִי בַר עַל כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:

[ג] דנני אלהים. דנני ומייצני וזכני (בר עא, ז):

ז וַתֵּהָר עוֹד וַתִּלְדֵּי בַלְהָה שְׁפוֹתָהּ רִחוּל בֵּן שְׁנַי לְיַעֲקֹב: וַתֵּהָר עוֹד
וַתִּלְדֵּי בַלְהָה שְׁפוֹתָהּ רִחוּל בֵּן שְׁנַי לְיַעֲקֹב: וְעַד־יָאֵת עוֹד וַיִּלְדֵּי־לָהּ אֲמָתָה דְּרַחֵל
בר תנן ליעקב:

ח וַתֹּאמֶר רִחוּל נְפֻתוּכִי אֱלֹהִים | נְפֻתְלָתִי עִם-אֲזוּחִי לָּם-וַיְכַלְתִּי
ותקרא

וּתְקַרְא שְׁמוֹ נְפֹתְכִי: וּתְאָמַר רִזְזֵל נְפֹתוֹכִי אֲכֹהִים | נְפֹתְכִלְתִּי עִם-אֲזוּזֹתַי
גַּם-יִכְכְּלִי וּתְקַרְא שְׁמוֹ נְפֹתְכִי: וְאָמַרְתָּ רַחֵל קְבִיל יְיָ בְּעוֹתִי בְּאַחַחְנֻנּוֹתַי בְּצִלוֹתַי חֲמִידַת
דִּיהִי לִי וְלֹד בְּאַחַחְתִּי אַף אֶתְיָהִיב לִי וּקְרַת שְׁמָה נְפֹתְלִי:

[ח] נפתולי אלהים. מנחם בן סרוק פירש במחצרת למיד פתיל, חצורים מאת המקום, נמחצרתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון עקש ופתלחול, נחשקשתי והפכרתי פלירות ונפחולים הרבה למקום, להיות שזה לאחתי: גם יבֵלתי. הסכים על ידי. ואונקלוס תרגם לשון תפילה, נפחולי אלהים נפחלתי, בקשות החציבות לפניו נתקבלתי ונמחצרתי כאחתי: נפתלתי. נתקבלה תפילתי. ומדרש אגדה יש רבים, בלשון נוטריקון:

ט וּתְרָא לְאֵה כִּי עֲמִידָה מִכֹּלֵדַת וּתְקוּזוֹ אֶת-זֹלְפָה שְׁפֹזוֹתָהּ וּתְתַנְּןָּ
אֶתָּה לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: וּתְרָא לְאֵה כִּי עֲמִידָה מִכֹּלֵדַת וּתְקוּזוֹ אֶת-זֹלְפָה
שְׁפֹזוֹתָהּ וּתְתַנְּןָּ אֶתָּה לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: וְחִזַּת לְאֵה אֲרִי קַמַּת מִלְמִילֹד וּדְבַרְתָּ יֵת זֹלְפָה
אִמְתָּה וַיְהִבַּת יֵתָה לְיַעֲקֹב לְאִנְתּוֹ:

י וּתְתַלֵּד זֹלְפָה שְׁפֹזוֹת לְאֵה לְיַעֲקֹב בֶּן־: וּתְתַלֵּד זֹלְפָה שְׁפֹזוֹת לְאֵה לְיַעֲקֹב
בֶּן־: וַיִּלְיֶדֶת זֹלְפָה אִמְתָּא דְלְאֵה לְיַעֲקֹב בֶּר־:

[י] ותלד זלפה. בזמן נאמר הריון, חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מכוון ומינוקת בשנים, ואין הריון ניכר בה, וכדי לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה, שלא יצין שמכניסין לו את לאה, שכך מנהגן, ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה:

יא וּתְאָמַר לְאֵה (בגד) בָּא גָּדַר וּתְקַרְא אֶת-שְׁמוֹ גָּדַר: וּתְאָמַר לְאֵה (בגד)
בָּא גָּדַר וּתְקַרְא אֶת-שְׁמוֹ גָּדַר: וְאָמַרְתָּ לְאֵה אֶתָּא גָּדַר וּקְרַת יֵת שְׁמָה גָּדַר:

[יא] בא גר. בא מזל טוב, כמו גד גדי וסנוק לא (שבת סו:), ודומה לו העורכים לגד שלחן (שעיה סה, יא). ומדרש אגדה, שנולד מהול כמו גדו אילנא (דניאל ד, יא), ולא ידעתי על מה נכתב תיבה אחת. דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת צי כשצאת אל שפחתי, כאיש שבגד צאשת ועורים:

יב וּתְתַלֵּד זֹלְפָה שְׁפֹזוֹת לְאֵה בֶּן־שִׁנִּי לְיַעֲקֹב: וּתְתַלֵּד זֹלְפָה שְׁפֹזוֹת לְאֵה
בֶּן־שִׁנִּי לְיַעֲקֹב: וַיִּלְיֶדֶת זֹלְפָה אִמְתָּא דְלְאֵה בֶר־תַּנְּנִין לְיַעֲקֹב:

יג וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אִשֶּׁר:
וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אִשֶּׁר: וְאָמַרְתְּ לֵאָה
תִּשְׁבַּחְתָּא הוּת לִי אֲרִי בְּכֵן יִשְׁבַּחֲנִי נִשְׂיָא וְקַרְתְּ יֵת שְׁמָהּ אִשֶּׁר:

ידי וַיִּלְכֶּךָ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר-זֹטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵה וַיָּבֵא
אֶתֶם אֶל-לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחוּל אֶל-לֵאָה תִּנִּי-נָא לִי מִדוֹדָאִי
בְּנָךְ: וַיִּלְכֶּךָ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר-זֹטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵה וַיָּבֵא אֶתֶם אֶל-
לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחוּל אֶל-לֵאָה תִּנִּי-נָא לִי מִדוֹדָאִי בְּנָךְ: וְאִזּוֹל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֶצֶד
חֲטִין וְאִשְׁכַּח יְבִרוּחִין בְּחֻקְלָא וְאִיתִי יִתְהוֹן לְלֵאָה אִמָּה וְאָמַרְתְּ רְחוּל לְלֵאָה הָבִי כְעֵן לִי מִיְבִרוּחֵי
דְּבָרֶיךָ:

[יד] בימי קציר חטים. להגיד שזמן של שצטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו צגול להציא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו: דודאים. שיגלי עשב הוא, וצלשון ישמעאל ישמי"ן (סנהדרין 105):

טו וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּעֲטָ קְחוּתְךָ אֶת-אִישִׁי וְלִקְחוּת גַּם אֶת-דוֹדָאִי בְּנִי
וַתֹּאמֶר רְחוּל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַבְּלִילָה תִּזְוֹת דוֹדָאִי בְּנָךְ: וַתֹּאמֶר
לָהּ הַמַּעֲטָ קְחוּתְךָ אֶת-אִישִׁי וְלִקְחוּת גַּם אֶת-דוֹדָאִי בְּנִי וַתֹּאמֶר רְחוּל לָכֵן יִשְׁכַּב
עִמָּךְ הַבְּלִילָה תִּזְוֹת דוֹדָאִי בְּנָךְ: וְאָמַרְתְּ לָהּ הַזְעִיר דְּדַבְּרַתְּ יֵת בְּעָלֵי וְתִסְבִּין אַף יֵת יְבִרוּחֵי
דְּבָרֵי וְאָמַרְתְּ רְחוּל בְּכֵן יִשְׁכּוּב עִמָּךְ בְּלִילִיא חֲלָף יְבִרוּחֵי דְּבָרֶיךָ:

[טו] ולקחת גם את דודאי בני. צתמיה, ולעשות עוד זאת, ליקח גם את דודאי בני, ותרנומו ולמיסצ: רבן ישכב עמך היצרה. שלי היתה שכיבת לילה זו, ואני נותנה לך תחת דודאי בנך. ולפי שזולנה צמסכז הדליק, לא זכתה להקצר עמו (כ"ר עב, א):

טז וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֵה בְּעֶרְבֹ וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר
אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאִי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלִילָה
הַזֹּאת: וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֵה בְּעֶרְבֹ וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא
כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאִי בְּנִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלִילָה הַזֹּאת: וְאֵתָא (כ"י ועל) יַעֲקֹב מִן
חֻקְלָא

חָקְלָא בְרַמְשָׁא וּנְפַקְתָּ לָאָה לְקַדְמוּתָהּ וְאָמַרְתָּ לְוֹתִי תִיעוּל אַרְי מִינֵר אַגְרֵתִיךָ בִּיבְרוּחֵי דְבָרֵי
וּשְׂכִיב עִמָּה בְּלֵילֵיא הוּא:

[טז] שָׂכַר שְׂבֵרְתִיךָ. נִתְמִי לְרַחֵל שָׂכְרָה: בְּרִיָּלָה הוּא. הַקְצֵה סִיעוּ, שִׁילָא מַשְׁס יִשְׁשַׁכְר (מֵה לֵא):

י וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-לֵאָה וַתֵּהָר וַתִּלְדָּה וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בֶּן זָמְיִשׁ׃ וַיִּשְׁמַע
אֱלֹהִים אֶל-לֵאָה וַתֵּהָר וַתִּלְדָּה וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בֶּן זָמְיִשׁ׃ וַקְּבִיל יִי צְלוֹתָהּ דְּלֵאָה וְעַדִּיאַת
וַיִּלְיֵדֵת לְיַעֲקֹב בֶּר חַמְיִשָּׁא׃

[יז] וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל לֵאָה. שְׁהִיתָה מַתְלוּהּ וּמְחֻזְרָת לְהַרְצוּת שְׂצֵטִים:

יח וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר-נָתַתִּי שְׂפֹזֹתַי לְאִישִׁי
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשֹׁכָר׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר-נָתַתִּי שְׂפֹזֹתַי
לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשֹׁכָר׃ וְאָמַרְתָּ לָאָה יְהִי יִי אַגְרֵי דִי יְהִיבִית אִמְתִּי לְבַעֲלִי וְקִרְתָּ
שְׂמָהּ יִשְׁשֹׁכָר׃

יט וַתֵּהָר עוֹד לֵאָה וַתִּלְדָּה בֶּן-שִׁשְׁי לְיַעֲקֹב׃ וַתֵּהָר עוֹד לֵאָה וַתִּלְדָּה
בֶּן-שִׁשְׁי לְיַעֲקֹב׃ וְעַדִּיאַת עוֹד לָאָה וַיִּלְיֵדֵת בֶּר שְׂתִיתָאֵי לְיַעֲקֹב׃

כ וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבְדֵנִי אֱלֹהִים | אִתִּי זָבְדֵ טוֹב הַפְּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי
כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂשֵׁהּ בְּנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זָבְלוֹן׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבְדֵנִי
אֱלֹהִים | אִתִּי זָבְדֵ טוֹב הַפְּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂשֵׁהּ בְּנִים וַתִּקְרָא
אֶת-שְׁמוֹ זָבְלוֹן׃ וְאָמַרְתָּ לָאָה יְהִי יִי חֶלֶק טַב הָדָא זְמָנָא יְהִי מְדוּרָה דְּבַעֲלִי לְוֹתִי אַרְי
וַיִּלְיֵדֵת לָהּ שְׂתָא בְּנִין וְקִרְתָּ יֵת שְׂמָהּ זְבָלוֹן׃

[כ] זָבְדֵ טוֹב. כְּתַרְגוּמוֹ: יִזְבְּלֵנִי. לְשׁוֹן צִית זְבוּל, הִירְצֵרִי"א צִלְעוּ"ז, צִית מְדוּרָה. מַעֲתָה לֹא תִהֵא
עִיקַר דִּירְתוֹ אֲלֵא עַמִּי, שִׁישׁ לִי צְנִים כְּנִגְד כֹּל נְשִׁוּ׃

כא וְאֶזְרָר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא אֶת-שְׂמוֹתָהּ דִּינָה׃ וְאֶזְרָר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא
אֶת-שְׂמָהּ

אֶת-שְׁמוֹהָ דִינָה: וּבָתֵּר בֵּן יִלְדֵת בְּרַתָּא וּקְרַת יָת שְׁמוֹהָ דִינָה:

[כא] דינה. פירשו רבותינו (ברכות ס), שדנה לאה דין צעממה, אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי
כאחת השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה:

כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רְחוֹל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתְּחוּ אֶת-
רוֹזְמוֹהָ: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רְחוֹל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתְּחוּ אֶת-רוֹזְמוֹהָ: וְעַל
דוּכְרָנָא דְרַחֵל קָרָם יֵי וּקְבִיל צְלוֹתָהּ יֵי וַיְהִי לָהּ עֲדוּי:

[כב] ויזכור אלהים את רחל. זכר לה שמסרה סימניה לאחותה (בר עג ד), ושהיתה מזירה שלא
תעלה בזוגלו של עשו, שמא יגרסנה יעקב לפי שאין לה זנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו
כששמע שאין לה זנים. הוא שייסד הפייט, האדמון כצט שלא חלה לזה לקחתה לו ונתזהלה:

כג וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אֶסָף אֱלֹהִים אֶת-זֹרְפָתִי: וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
בֵּן וַתֹּאמֶר אֶסָף אֱלֹהִים אֶת-זֹרְפָתִי: וְעַדִּיאַת וַיִּלְדֵת בֵּר וַאֲמַרְתָּ כִּנְשׁ יֵי יָת חֲסוּדֵי:

[כג] אסף. הכניסה צמקום שלא תראה, וכן אסף חרפתנו (שעיה ד א), ולא יאסף הציתה (שמות ט,
יט), אספו נגהם (ויאל ד טו), וירחק לא יאסף (שעיה ס ס), לא יעמן: חרפתי. שהייתי לחרפה שאני
עקרה, והיו אומרים עלי שאלעה לחלקו של עשו הרשע. ואגדה, כל זמן שאין לאשה בן, אין לה
צמי לתלות קרחונה, משיש לה בן תולה בו, מי שזר כלי זה, בנק, מי אכל תאנים אלו, בנק:

כד וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף לְאֹמֶר יוֹסֵף יְהִי לִי יוֹסֵף: וַתִּקְרָא
אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף לְאֹמֶר יוֹסֵף יְהִי לִי יוֹסֵף: וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹהָ יוֹסֵף לְאֹמֶר יוֹסֵף יְהִי לִי יוֹסֵף:
בַּר אַחֲרָן:

[כד] יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בצוואה, שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שצטים,
אמרה, יהי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד, יהא ממני, לכך לא נתפללה אלא על בן אחר:

כה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רוֹחַל אֶת-יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לֵבָן שְׁלוֹזַי
וְאַלְכָה אֶל-מִקְוֵי וּלְאֶרְצֵי: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רוֹחַל אֶת-יוֹסֵף וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב אֶל-לֵבָן שְׁלוֹזַי וְאַלְכָה אֶל-מִקְוֵי וּלְאֶרְצֵי: וַהוּהוּ בַר יִלְדֵת רַחֵל יָת יוֹסֵף וַאֲמַר
יַעֲקֹב

יעקב ללבן שלחני ואיהך לאתרי ולארעי:

[כה] כאשר ירדה רחל את יוסף. משנולד שטנו של עשו, שנאמר והיה צית יעקב אש וצית יוסף להצה וצית עשו לקש (עצידה ה, יח), אש צלא להצה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, צטח יעקב בהקצ"ה ורלה לשזב:

כו תַּנְהָה אֶת-נְשֵׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֱשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֶן וְאֹלְכָה כִּי אֲתֵּה יָדְעֵת אֶת-עֲבַדְתִּי אֱשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: תַּנְהָה אֶת-נְשֵׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֱשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֶן וְאֹלְכָה כִּי אֲתֵּה יָדְעֵת אֶת-עֲבַדְתִּי אֱשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: הִב ית נשי וית בני די פלחית יתך בהן ואזיל ארי את ידעת ית פלחני די פלחתיך:

[כו] תנה את נשי וגו'. איני רואה ללאת כי אש צרשות:

כו וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ לָבֶן אִם-נָא מִצְאָתִי זֶזֶן בְּעֵינֶיךָ זֹנֹשׁוֹתַי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגֻלְלֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ לָבֶן אִם-נָא מִצְאָתִי זֶזֶן בְּעֵינֶיךָ זֹנֹשׁוֹתַי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגֻלְלֶיךָ: וַאֲמַר לֵה לָבֶן אִם כַּעַן אֲשַׁבְּחִית רַחֲמֵיךָ נְדָמָךְ נְפִיתִי וְבָרְכֵנִי יי בדילך:

[כו] נחשתי. מנחש הייתי, נסיתי צנחוש שלי שעל ידך צאה לי צרכה, כשצאת לכאן לא היו לי צנים, שנאמר והנה רחל צתו צאה עם הלאן, אפשר יש לו צנים והוא שולח צתו אלל הרועים, ועכשיו היו לו צנים, שנאמר וישמע את דברי צני לצן:

כח וַיֹּאמֶר נְקִבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֲתַנְּהָה: וַיֹּאמֶר נְקִבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֲתַנְּהָה: וַאֲמַר פְּרִיש אַגְרֶךָ עָלַי וְאֲתַנְּהָה:

[כה] נקבה שכרך. כתרנומו פריש אגרך:

כט וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ אֲתֵּה יָדְעֵת אֶת אֱשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֱשֶׁר-הָיָה מִקְנֶיךָ אֲתֵּי: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ אֲתֵּה יָדְעֵת אֶת אֱשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֱשֶׁר-הָיָה מִקְנֶיךָ אֲתֵּי: וַאֲמַר לֵה אֶת ידעת ית די פלחתיך וית דהנה בעירך עמו:

[כט] ואת אשר היה מקנך אתי. את חשבון מעוט מקנך שצא לידי מתחלה כמה היו:

ל כִּי מֵעַט אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לְרֹב וַיִּבָּרַךְ יְהוָה אֶתְךָ
לְרֹגְלֵי וְעֵתָה מִיָּמֵי אֲעֻשָׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי: כִּי מֵעַט אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ
לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לְרֹב וַיִּבָּרַךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרֹגְלֵי וְעֵתָה מִיָּמֵי אֲעֻשָׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי:
אֲרִי זְעִיר דִּי הָוָה לְךָ קְדָמִי וְתִקַּף לְמַסְגִּי וּבְרִידִי יִי יִתֵּךְ בְּדִילִי וּכְעַן אֵימָתִי אֶעְבִּיד אִף אֲנִי לְבֵיתִי:

[ל] רַגְלָי. עם רגלי, ששזיל זיאת רגלי זאת אללך הזרכה (צ"ר עג. ח), כמו העם אשר צרגליך (שמעתי
יא. ח). לעם אשר צרגלי (שופטים ח. ט). הזכאים עממי: גם אנכי לביתי. לנורך ביתי, עכשיו אין עושין
לכרכי אלא בני, וכריך (טז) להיות עושה גם אני עמהם לסמכן, וזהו גם:

לא וַיֹּאמֶר מַה אַתֶּן-לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתֶּן-לִּי מֵאוּמָה אִם-
תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדְּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעֶה צְאֵנְךָ אֲשׁוּרִי: וַיֹּאמֶר מַה
אַתֶּן-לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתֶּן-לִּי מֵאוּמָה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדְּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה
אֶרְעֶה צְאֵנְךָ אֲשׁוּרִי: וַאֲמַר מַה אַתֶּן לְךָ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מִדַּעַם אִם תַּעֲבֹד לִי פִתְגָמָא
הַדִּין אֲתוּב אֶרְעִי עֲנָךְ אֲטָר:

לב אַעֲבֹר בְּכָל-צְאֵנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שֵׂהָ | נִקְדָּה וְטָלוּא וְכָל-
שֵׂה-זוּזוּם בְּכַשְׂבִּים וְטָלוּא וְנִקְדָּה בְּעֵזִים וְהָיָה שְׂכָרִי: אַעֲבֹר בְּכָל-
צְאֵנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שֵׂהָ | נִקְדָּה וְטָלוּא וְכָל-שֵׂה-זוּזוּם בְּכַשְׂבִּים וְטָלוּא
וְנִקְדָּה בְּעֵזִים וְהָיָה שְׂכָרִי: אַעֲבֹר בְּכָל עֲנָךְ יוֹמָא דִּין הַעֲדִי (נ"י אעדי) מִתְמָן כָּל אֲמַר נְמוֹר
וְרִקוּעַ וְכָל אֲמַר שְׁחוּם בְּאֲמַרְיָא וְרִקוּעַ וְנְמוֹר בְּעִזָּא וַיְהִי אֲגָרִי:

[לב] נקד. מנומר צחצחורות דקות כמו נקודות, פונטר"א צלע"ז: טלווא. לשון טלאים, חצחורות
חצחות: חום. שחום דומה לאדום רש"י צלע"ז, לשון משנה, שחמתית ונמצאת לצנה, לענין החצחורות:
והיה שכרי. אותן שיוולדו מכאן ולהצא נקודים וטלואים צעזים ושחומים ככשזים יהיו שלג,
ואותן שישנן עכשיו, הפרש מהם והפקידם ציד צניק, שלא תאמר לי על הנוולדים מעמה, אלו
היו שם מתחלה, ועוד, שלא תאמר לי על ידי הזכרים שהן נקודים וטלואים, תלדנה הנקצות
דוגמתן מכאן ואילך:

לג וְעֵנְתָה-בִּי צְדָקָתִי בְּיוֹם מְיוֹזָר כִּי-תָבוּא עָלַי-שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כָּל-
אֲשֶׁר-אֵינְנִי נִקְדָּה וְטָלוּא בְּעֵזִים וְזוּזוּם בְּכַשְׂבִּים גָּזוּב הוּא אֶתִּי:
וְעֵנְתָה-בִּי

וְעַתָּה-בִּי צְדָקְתִּי בַיּוֹם מוֹזֵר כִּי-תָבוֹא עַל-שִׁכְרִי לְפָנֶיךָ כָּל-אֲשֶׁר-אֵינְנִי זָקֵד
וּטְלוֹא בְּעֵזִים וְזוּזִים בְּפִשְׁבִּים גָּנוּב הוּא אֶתִּי: וְתִסְהַד בִּי זְכוּתִי בַיּוֹם דְּמֹחַר אָרִי תִיעוֹל
עַל אֲגָרִי קְדָמְךָ כֹּל דֵּי לִיתְהוִי נְמוּר וּרְקוּעַ בְּעוֹיָא וְשַׁחוּם בְּאִמְרֵיָא גְנוּבָא הוּא עִמִּי:

[לג] וענתה בי וגו'. אם תחשדני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי לדקמתי, כי תבוא לדקמתי ותעיד
על שכרי לפניך, שלא תמלא צעדרי כי אם נקודים וטלואים, וכל שתמלא צהן שאינו נקוד או
טלוא או חוס, צידוע שגנבתיו לך, וצגניצה הוא שרוי אללי:

וַיֹּאמֶר לְבָן הֲאֵן לֹא יִהְיֶה כְּדַבְּרְךָ: וַיֹּאמֶר לְבָן הֲאֵן לֹא יִהְיֶה כְּדַבְּרְךָ: וַאֲמַר
לְבָן בְּרַם לֹא יִהְיֶה כְּפִתְגָמְךָ:

[לד] הו. לשון קבלת זכרים: לו יהי כדברך. הלואי שתחפוץ צדק:

וַיִּסַּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-הַתִּישִׁים הַעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים וְאֵת כָּל-
הָעֵזִים הַנִּקְהוּת וְהַטְּלָאִת כָּל-אֲשֶׁר-לְבָן בּוֹ וְכָל-זוּזִים בְּפִשְׁבִּים
וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו: וַיִּסַּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-הַתִּישִׁים הַעֲקָדִים וְהַטְּלָאִים וְאֵת כָּל-
הָעֵזִים הַנִּקְהוּת וְהַטְּלָאִת כָּל-אֲשֶׁר-לְבָן בּוֹ וְכָל-זוּזִים בְּפִשְׁבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו:
וַאֲעֵדִי בְיוֹמָא הַהוּא יֵת תִּישׂא רְגוּלֵיָא וּרְקוּעֵיָא וְיֵת כָּל עוֹיָא נְמוּרְתָא וּרְקוּעֵתָא כֹּל דֵּי חוּר בַּה
וְכָל דְּשַׁחוּם בְּאִמְרֵיָא וְיֵהֵב בְּיַד בְּנוֹהִי:

[לה] ויסר. לכן ציוס ההוא וגו': התישים. עזים זכרים: כל אשר לבן בו. כל אשר היתה בו
חצרצורות לצנות: ויתן. לכן ציד בניו:

וַיִּשֶׂם דָּרָךְ שְׁלֶשֶׁת יָמִים בֵּינֹו וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֹאֵן
לְבָן הַנְּזוּתֶרֶת: וַיִּשֶׂם דָּרָךְ שְׁלֶשֶׁת יָמִים בֵּינֹו וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֹאֵן
לְבָן הַנְּזוּתֶרֶת: וְשׁוּי מִהַלְךְ תִּלְתָא יוֹמִין בִּינוֹהִי וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעִי יֵת עֵנָא דְלָבָן דְּאִשְׁתָּאֲרֹן:

[לו] הנותרות. הרעעות שבהן, הסולות והעקרות שאינן אלא שירים, אותן מסר לו:

וַיִּקְחוּ-לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל כַּבְּנָה לֹזוֹ וְלֹזוֹ וְעַרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת
לְבָנוֹת מוֹזֶשֶׁף הַכְּלָבָן אֲשֶׁר עַל-הַבּוֹקְלוֹת: וַיִּקְחוּ-לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל כַּבְּנָה לֹזוֹ

וְלוֹ

וְלוֹוֹ וְעַרְמוֹן וַיַּפְצֵל בְּהֵן וְפַצְלוֹת לְבָנוֹת מוֹזֵשׁ הַלֵּבִן אֲשֶׁר עַל-הַמִּקְלוֹת: וְגַסִּיב לָהּ יַעֲקֹב חוּטְרִין דְּלָבָן רְטִיבִין וְדָלוּז וְדָרְלוּף וְקָלִיף בְּהוֹן קָלְפִין חוּרִין קָלוּף חוּרִי דִּי עַל חוּטְרִיא:

[לח] מקר' רבנה. עץ הוא, ושמו לבנה, כמא דתימא, תחת אלון ולבנה (השע' ז, י), ואומר אני הוא שקורין טרימז'ל שהוא לבן: רח. כשהוא רטוב: ולו. ועוד לקח מקל לזו, עץ שגדלין בו אגוזים דקים, קולדר'י זלע"ז: וערמון. קשטני"ר זלע"ז: פצלות. קלופים קלופים, שהיה עושהו מנומר: מחשה הרבו. גלוי לזבן של מקל, כשהיה קולפו, היה נראה לזבן שלו במקום הקלוף:

לח וַיַּצַּג אֶת-הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּבְאֵן הַצֵּאן לְשִׁתוֹת לְנִכּוּז הַצֵּאן וַיִּזְמַנָּה בְּבֹאֵן לְשִׁתוֹת: וַיַּצַּג אֶת-הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּבְאֵן הַצֵּאן לְשִׁתוֹת לְנִכּוּז הַצֵּאן וַיִּזְמַנָּה בְּבֹאֵן לְשִׁתוֹת: וְדַעִין ית חוטרִיא דִּי קָלִיף בְּרֵהֻטִיא אֶתֶר בֵּית שְׁקִיא דְּמִיא אֶתֶר דְּאֶתֶן (כ"י דאתין) עָנָא לְמִשְׁתֵּי לְקַבְלִיהוֹן דְּעָנָא וּמִתְחַמֵּן בְּמִיתְהוֹן לְמִשְׁתֵּי:

[לח] ויצג. תרגומו ודעין, לשון תחיבה, ונעילה היא זלשון ארמית, והרצה יש זגמ' לזה ושלפה, דך זיה מיד, לזה כמו דעכה, אלא שמקצר את לשונו: ברהטים. זמרזות המים זזריכות העשויות זארץ להשקות שם האין: אשר תבאן וגו'. זרהטים אשר תבאן האין לשמות, שם הליג המקלות לנכח האין: ויחמנה וגו'. הזמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה, והזכר רוצה, ויולדת כיוצא זו (ז' ע' ג). רבי אושעיא אומר, המים נעשין זרע זמעיהן ולא היו זריכות לזכר, וזהו ויחמנה וגו':

לט וַיִּזְמְנוּ הַצֵּאן אֶל-הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֵּן הַצֵּאן עֲקָדִים זָקָדִים וּטְלָאִים: וַיִּזְמְנוּ הַצֵּאן אֶל-הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֵּן הַצֵּאן עֲקָדִים זָקָדִים וּטְלָאִים: וְאֶתְחַמָּא עָנָא בְּחוּטְרִיא וַיִּלְדָּא עָנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וְרְקוּעִין:

[לט] אל המקלות. אל מראות המקלות: עקודים. משונים זמקום עקידתן, הם קרסולי ידיהם ורגליהם:

מ וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָי הַצֵּאן אֶל-עֲקָד וְכָל-זוּם בְּצֵאן לָבָן וַיִּשֶׁת-לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלָא שִׁתֵּם עַל-צֵאן לָבָן: וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָי הַצֵּאן אֶל-עֲקָד וְכָל-זוּם בְּצֵאן לָבָן וַיִּשֶׁת-לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ

לְבַדּוֹ וְלֹא שְׂתֵם עַל-צֵאֵן לְבָן: וְאִמְרִיא אֶפְרַשׁ יַעֲקֹב וַיְהִי בְרִישׁ עֲנַא כָּל דְּרָגוּל וְכָל דְּשָׁחוּם בְּעֵנַא דְּלָבָן וְשׁוּי לֵה עֲדְרִין בְּלַחֲדוּדְהִי וְלֵא עֲרַבְנֹון עִם עֲנַא דְּלָבָן:

[מ] והכשבים הפריד יעקב. הנולדים עקודים נקודים, הצדיל והפריש לעגמן, ועשה אותן עדר עדר לצדו, והוליך אותם העדר העקוד לפני האן, לפני האן ההולכות אחריהם נופות אליהם, זהו שנאמר ויתן פני האן אל עקוד, שהיו פני האן אל העקודים, ואל כל חוס שמאל צלאן לצן: וישת 15 עדרים. כמו שפירשתי:

מא וְהָיָה בְּכָל-יְזוּם הַצֵּאֵן הַמְּקֻשְׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-הַמְּקֻלּוֹת לְעֵינַי הַצֵּאֵן בְּרֵהֻטִים לְיְזוּמָהּ בַּמְּקֻלּוֹת: וְהָיָה בְּכָל-יְזוּם הַצֵּאֵן הַמְּקֻשְׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-הַמְּקֻלּוֹת לְעֵינַי הַצֵּאֵן בְּרֵהֻטִים לְיְזוּמָהּ בַּמְּקֻלּוֹת: וְהָיָה בְּכָל עֵדֶן דְּמַתִּיחֶמן עֲנַא מִבְּכֶרְתָּא וּמִשׁוּי יַעֲקֹב יֵת חוּטְרִיא לְעֵינַי עֲנַא בְּרֵהֻטִיא לְיַחְמוּתְהוֹן בְּחוּטְרִיא:

[מא] המקשרות. כתרנומו הצכירות, ואין לו עד צמקרא. ומנחם חזרו עם אחיתופל צקושרים (שמואל-3 טו, לא). ויהי הקשר אמין אותן המתקשרות יחד למחר עזורן:

מב וּבַהֲעֵטִיף הַצֵּאֵן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וּבַהֲעֵטִיף הַצֵּאֵן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וּבְלִקְיֵשוֹת עֲנַא לֹא מִשׁוּי וְהָיָה לְקִישָׁא לְלָבָן וּבְכִירִיא לְיַעֲקֹב:

[מב] ובהעטיף. לשון איחור, כתרנומו וצלקשות. ומנחם חזרו עם המחללות והמעטפות (ישעיה ג, צב), לשון עטיפת כסות, כלומר מתעטפות צעורן וצמרן, ואין מתאוות להתייחס על ידי הזכרים:

מג וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי-לוֹ צֵאֵן רַבּוֹת וּשְׁפּוֹזוֹת וְעֲבָדִים וְגַבְמֻלִים וְזוּמְרִים: וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי-לוֹ צֵאֵן רַבּוֹת וּשְׁפּוֹזוֹת וְעֲבָדִים וְגַבְמֻלִים וְזוּמְרִים: וַתִּקְרַף גְּבֵרָא לְחֵדָא וְהָיָה לֵה עֵן סִגְיָאן וְאִמְהָן וְעַבְדִּין וְגַמְלִין וְזַמְרִין:

[מג] צאן רבות. פרות ורצות משאר אן; ושפחות ועבדים. מוכר לאנו צדמים יקרים, ולוקח לו כל אלה:

לא א וַיִּשְׁמָע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לָבָן לֵאמֹר לְקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאִבֵּינוֹ

לְאֲבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינֹו עֲשֵׂה אֵת כָּל-הַכֹּבֵד הַזֶּה: וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לֵבָן לֵאמֹר לְקֹחַ יַעֲקֹב אֵת כָּל-אֲשֶׁר לְאֲבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינֹו עֲשֵׂה אֵת כָּל-הַכֹּבֵד הַזֶּה: וַיִּשְׁמַע יֵת פְּתָגְמֵי בְנֵי לָבָן דְּאִמְרֵין נָסִיב יַעֲקֹב יֵת כָּל דֵּי לְאֲבוּנָא וּמְדֵי לְאֲבוּנָא קָנָא יֵת כָּל נְכֹסֵיא דְרֵין:

[א] עשה. כנס, כמנו ויעש חיל (שמואל-ב יז, מה), ויך את עמלק:

ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לֵבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ פְתֻמוֹל שְׁלֵשׁוֹם: וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לֵבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ פְתֻמוֹל שְׁלֵשׁוֹם: וְחֹזָא יַעֲקֹב יֵת סְבַר אִפִּי לָבָן וְהָא לִיתוּהֵי עִמּוּה כְּמֵאֲתֻמְלֵי וּמְדִקְמוּהֵי:

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹכַלְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹכַלְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: וַאֲמַר יֵי לְיַעֲקֹב תוֹב לְאַרְעָא דְאַבְהַתְךָ וְלִילְדַתְךָ וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעְדֶּךָ:

[ג] שוב אל ארץ אבותיך. ושם אהיה עמך, אצל בעודך מחוצר לטמא, אי אפשר להשרות שכינתי עליך:

ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרֹזְוֹל וּלְלֵאָה הַשְּׂדֵה אֶל-צִמְזֹו: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרֹזְוֹל וּלְלֵאָה הַשְּׂדֵה אֶל-צִמְזֹו: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה לְחַקְלָא לְוֹת עֵנָה:

[ד] ויקרא ררחא וצמזא. לרחל תחלה ואחר כך ללאה, שהיא הימה עקרת הצית, שצמצילה נדווג יעקב עם לבן, ואף צניה של לאה מודים צדצה, שהרי צועז וצית דינו משצט יהודה אומרים, כרחל וכלאה אשר צנו שתיהן וגו', הקדימו רחל ללאה:

ה וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת-פְּנֵי אֲבִיכֹן כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי פְּתֻמוֹל שְׁלֵשׁוֹם וְאֶחָדֵי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת-פְּנֵי אֲבִיכֹן כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי פְּתֻמוֹל שְׁלֵשׁוֹם וְאֶחָדֵי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וַאֲמַר לְהֵן חֹזֵי אֲנָא יֵת סְבַר אִפִּי אֲבוּבָן אֲרִי לִיתוּהֵי עִמִּי כְּמֵאֲתֻמְלֵי וּמְדִקְמוּהֵי וְאֵלְהָה דְאַבָּא הָנּוּה בְּסַעְדֵּי:

ו ואתנה ידעתן כי בכל-כוזי עבדתי את-אביכן: ואתנה ידעתן כי בכל-כוזי עבדתי את-אביכן: ואתין ידעתין ארי בכל חילי פלחית ית אבוכן:

ז ואביכן התל בי והזכר את-מישכרתי עשרת מננים ולא-נתנו אלהים להרע עמדי: ואביכן התל בי והזכר את-מישכרתי עשרת מננים ולא-נתנו אלהים להרע עמדי: ואבוכן שקר בי ואשני ית אנרי עשר זמנין ולא שבקה יי לאבאשא עמי:

[ז] עשרת מננים. אין מונים פחות מעשרה: מננים. לשון סכום כלל החשבון, והן עשירות, למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים:

ח אם-כה יאמר נקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן נקדים ואם-כה יאמר עקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן עקדים: אם-כה יאמר נקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן נקדים ואם-כה יאמר עקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן עקדים: אם כדון הנה אמר נמורין יהא אנרד וילידן כל ענא נמורין ואם כדון הנה אמר רגולין יהא אנרד וילידן כל ענא רגולין:

ט ויצל אלהים את-מקנה אביכם ויתן-לי: ויצל אלהים את-מקנה אביכם ויתן-לי: ואפרש יי ית ניתי דאבוכון ויהב לי:

י ויהי בעת יזום הצאן ואשא עיני וארא בזלום והנה העתדים העלים על-הצאן עקדים נקדים וברדים: ויהי בעת יזום הצאן ואשא עיני וארא בזלום והנה העתדים העלים על-הצאן עקדים נקדים וברדים: והנה בעדן דאתיחמא ענא וזקפית עיני וחזית בחלמא והא תישיא דסלקין על ענא רגולין נמורין ופציחין:

[י] והנה העתודים. אף על פי שהצדילים לבן כולם שלא יתעברו האין דוגמתן, היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ציד בני לבן, לעדר שציד יעקב (בר' ע"ה): וברדים. תרגומו ופלוסין, פייש"ר זלע"ז, חוט של לבן מקיף את גופו סביב, וחצרבורות שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו, ואין לי להציא עד מן המקרא:

יא ויאמר אלי מולאך האלהים בזלום יעקב ואמר הניני: ויאמר אלי מלאך

מִקְלָחַךְ הָאֵלֶּהִים בְּזוֹכְרִים יַעֲקֹב וְאָמַר הַנְּנִי וְאָמַר לִי מִלְּאֲכָא דִּי בְחִלְמָא יַעֲקֹב וְאָמַרִית
הָא אָנָּא:

יב וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הַעֲתִדִים הָעֹלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים
נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רֵאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְבֶן עֵשָׂה כֹּף: וַיֹּאמֶר שָׂא-נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הַעֲתִדִים הָעֹלִים עַל-הַצֹּאֵן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רֵאִיתִי אֶת
כָּל-אֲשֶׁר לְבֶן עֵשָׂה כֹּף: וְאָמַר זְקוּף כְּעַן עֵינֶיךָ וְחֹזֵי כֹל תִּישִׂיא דְסַלְקִין עַל עֵנָא רְגוּלִין נְמוּרִין
וּפְצִיחִין אַרְי גְּלִי קַדְמֵי יָת כָּל דִּי לְבֹן עֵבֶד לְךָ:

יג אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחֹת שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִּי
שֵׁם נָדַר עֲתָה קוּם צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אָרֶץ מִוְלַדְתְּךָ:
אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחֹת שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִּי שֵׁם נָדַר עֲתָה קוּם
צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אָרֶץ מִוְלַדְתְּךָ: אָנָּא אֱלֹהָא דְאֲתַגְּלִיתִי עֲלֶךָ בְּבֵית אֵל דִּי
מִשְׁחַתָּא תַּמָּן קָמָא דִּי קִימְתָא קַדְמֵי תַּמָּן קוּם כְּעַן קוּם פּוּק מִן אַרְעָא הַדָּא וְתוּב לְאַרְעָא יְלַדוּתְךָ:

[יג] האל בית אל. כמו אל בית אל, ה"א יתירה, ודרך מקראות לדבר כן, כמו כי אתם צאים אל הארץ כנען (במדבר לה ג): משחת שם. לשון רבוי וגדולה כשנמשח למלכות, כך וילך שמן על ראשה להיות משוחה למנוחה: אשר נדרת לי. ונריך אתה לשלמו, שאמרת יהיה בית אלהים, שתקריב שם קרבנות:

יד וַתַּעַן רוּחַ וּכְלָאָה וַתֹּאמְרֶנָּה לֹו הָעוֹד כְּלָו זִנְקָא וְנִזְכָּלָה בְּבֵית
אֲבִינֹו: וַתַּעַן רוּחַ וּכְלָאָה וַתֹּאמְרֶנָּה לֹו הָעוֹד כְּלָו זִנְקָא וְנִזְכָּלָה בְּבֵית אֲבִינֹו: וְאֲתִיבַת
רַחֵל וּלְאָה וְאָמְרִין לָהּ הָעוֹד (כְּעַן) לָנָא חֵלֶק וְאַחְסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא:

[יד] העוד לנו. למה נעכז על ידך מלשזב, כלום אנו מיחלות לירש מנכסי אבינו כלום זין הזכרים:

טו הֲלוֹא נְכַרְיֹות נְזַזְשְׁבֵנוּ לֹו כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גָּם-אֶכּוֹל אֶת-כִּסְפֵּנוּ:
הֲלוֹא נְכַרְיֹות נְזַזְשְׁבֵנוּ לֹו כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גָּם-אֶכּוֹל אֶת-כִּסְפֵּנוּ: הֲלֹא נִבְכְּרָאן
אֶתְחַשְׁבָּנָא לָהּ אַרְי זַבְנָנָא וְאֶכֶל אַף מִיכֶל יָת כִּסְפָּנָא:

[טו] הלא נכריות נחשבנו לו. אפילו זשעה שדרך בני אדם לתת נדוניה לזנותיו זשעת נשואין, נהג עמנו כנכריות כי מכרנו לך זשכר הפעולה: את כספנו. שעכז דמי שזר פעולתך:

טז **כִּי כָל-הָעֵשֶׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים מֵאֲבֹתָיו לָנוּ הוּא וּלְבָנָיו וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:** כִּי כָל-הָעֵשֶׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים מֵאֲבֹתָיו לָנוּ הוּא וּלְבָנָיו וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה: אֲרִי כָל עוֹתְרָא דִּי אַפְרָשׁ יִי מֵאֲבוּנָא דִּילְנָא הוּא וְדִבְנָנָא וּכְעַן כָּל דִּי אָמַר יִי לְךָ עֵבֵד:

[טז] כי כל העשר. כי זה משמש בלשון חלל, כלומר משל אבינו אין לנו כלום, אלא מה שהציל הקב"ה מאבינו, שלנו הוא: הצייר. לשון הפריש, וכן כל לשון הללה שצמקרא לשון הפרשה, שמפרישו מן הרעה ומן האויב:

יז **וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נְשָׂיו עַל-הַמָּוִקִּים: וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נְשָׂיו עַל-הַמָּוִקִּים: וַקָּם יַעֲקֹב וַנְטַל יֵת בְּנוֹהֵי וַיֵּת נְשׁוּהֵי עַל גְּמֻלָּא:**

[יז] את בניו ואת נשיו. הקדים זכרים לנקבות, ועשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר ויקם עשו את נשיו ואת בניו וגו' (בראשית לו. ו):

יח **וַיִּזְהַר אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֶכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָרָן אַרְם לָבוֹא אֶל-יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן: וַיִּזְהַר אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֶכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָרָן אַרְם לָבוֹא אֶל-יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן: וַדַּבֵּר יֵת כָּל גִּיתוּהֵי וַיֵּת כָּל קִנְיָנָה דִּקְנָא גִיתֵי קִנְיָנָה דִּי קִנָּא בְּפָרָן אַרְם לְמִיתֵי לֹות יִצְחָק אָבוּהֵי לְאַרְעָא כְּנָעַן:**

[יח] מקנה קנינו. מה שקנה מלכנו, עבדים ושפחות וגמלים וממורים:

יט **וּלְבָן הַלֶּךְ לָגָזוּ אֶת-צֵאֲנוּ וַתַּגְנֹב רוּחַ אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאַבְיָה: וּלְבָן הַלֶּךְ לָגָזוּ אֶת-צֵאֲנוּ וַתַּגְנֹב רוּחַ אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאַבְיָה: וּלְבָן אֹז לְמַנּוּ יֵת עֵנָה וַנְסַבֵּת רַחֵל יֵת צִלְמָנָא דִּי לְאַבוּהָא:**

[יט] לגזוּ את צאנו. שנתן ציד בניו דרך שלשת ימים צינו וצין יעקב: ותגנב רחל את התרפים. להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה (כ"ד עה. ט):

כ **וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת-כָּל כְּלֵב הָאֲרָמִי עַל-בְּלֵי הַגֵּיד לֹו כִּי בְרוּחַ הוּא: וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת-כָּל כְּלֵב הָאֲרָמִי עַל-בְּלֵי הַגֵּיד לֹו כִּי בְרוּחַ הוּא: וְכָסִי יַעֲקֹב מִן לָבָא דְלָבָן**

דלכן ארמאה על דלא חוי לה ארי אול הוא:

כא ויברח הוא וכל-אשר-לו ויקם ויעבר את-הנהר וישם את-פניו
 הר הגלעד: ויברח הוא וכל-אשר-לו ויקם ויעבר את-הנהר וישם את-פניו
 הר הגלעד: ואול הוא וכל די לה וקם ועבר ית פרת ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד:

כב ויגד ללבן ביום השלישי כי ברוח יעקב: ויגד ללבן ביום השלישי
 כי ברוח יעקב: ואתחוא ללבן ביומא תליתאה ארי אול יעקב:

[כב] ביום השלישי. שהרי דרך שלשת ימים היה ציניס:

כג ויקח את-אוזיו עמו וירדף אוזריו דרך שבעת ימים וידבק אתו
 בהר הגלעד: ויקח את-אוזיו עמו וירדף אוזריו דרך שבעת ימים וידבק
 אתו בהר הגלעד: ודבר ית אחוהי עמה ורדף בתרוהי מהלך שבעת יומין ואדבק יתה בטורא
 דגלעד:

[כג] את אחיו. קרוביו: רדף שבעת ימים. כל אותן ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב
 לדרכו, נמלא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, וצציעי השיגו לבן, למדנו שכל מה שהלך יעקב צצעה
 ימים, הלך לבן ציוס אחד:

כד ויבא אלהים אל-לבן הארמי בזוכם הלילה ויאמר לו השמר
 לך פן-תדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: ויבא אלהים אל-לבן הארמי
 בזוכם הלילה ויאמר לו השמר לך פן-תדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: ואתא
 מימר מן קדם יי לות לבן ארמאה בחילמא דליליא ואמר לה אסתמר לך דילמא תמליל עם יעקב
 מטוב עד ביש:

[כד] מטוב עד רע. כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הדדיקים (יבמות קב):

כה וישג לבן את-יעקב ויעקב תקע את-אהלו בהר ולבן תקע את-
 אוזיו בהר הגלעד: וישג לבן את-יעקב ויעקב תקע את-אהלו בהר ולבן
 תקע את-אוזיו בהר הגלעד: ואדביק לבן ית יעקב ויעקב פרס ית משכניה בטורא ולבן אשרי

ית אחוהי בטורא דגלעד:

כ ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את-לבבי ותנהג את-בנותי כשבויות זרוב: ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את-לבבי ותנהג את-בנותי כשבויות זרוב: ואמר לבן ליעקב מה עבדת וכסיתא מני ודברתא ית בנתי כשבויות חרפא:

[כ] כשבויות חרב. כל חיל הצא למלחמה קרוי חרב:

כא למה נחזיבאת לברוח ותגנב אתי ולא-הגדרת לי ואשכחך בשמונה ובשרים בתף ובכנור: למה נחזיבאת לברוח ותגנב אתי ולא-הגדרת לי ואשכחך בשמונה ובשרים בתף ובכנור: למה אטמרת למיזל וכסיתא מני ולא חוייתא לי ושלחתך פון בחדוא ובתושבחון בתופין ובכנרין:

[כא] ותגנב אתי. גנבת את דעמי:

כב ולא גטשיתני לנשק לבני ולבנותי עתה הסכלת עשוי: ולא גטשיתני לנשק לבני ולבנותי עתה הסכלת עשוי: ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנותי כען אסכלתא למעבר:

כג יש-לאכל ידי לעשות עמכם רע ואכלי אביכם אמיש | אמר אלי לאמר השמר כך מדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: יש-לאכל ידי לעשות עמכם רע ואכלי אביכם אמיש | אמר אלי לאמר השמר כך מדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: אית חילא בידי למעבר עמכון ביש ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך מלמללא עם יעקב מטב עד ביש:

[כג] יש לאר ידי. יש כח וחיל צידי לעשות עמכם רע. וכל אל שהוא לשון קדש, על סם עוזו ורוצח אויבים הוא:

ל ועתה הלך הלכת פי-נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את-אכלי: ועתה הלך הלכת פי-נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את-את-אלי:

אֱלֹהֵי: וּבָעֵץ מִיּוֹל אֲזֻלַּת אַרְי חֲמֻרָא חֲמֻדְתָּא לְבֵית אַבוּךְ לְמָה נִסְבְּתָא יֵת דְּחֻלְתֵּי:

[ל] נבספתה. חמדת, והרצה יש צמקרא נכספה וגם כלתה נפשי (העלם פה ט), למעשה ידיך חסוק (איוב יד, טו):

לא וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבִּי כִּי יֵרְאֵתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן-תִּגְזַל אֶת-בְּנוֹתַי מִעַמִּי: וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבִּי כִּי יֵרְאֵתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן-תִּגְזַל אֶת-בְּנוֹתַי מִעַמִּי: וְאֵתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלִבִּי אַרְי דְּחִילִית אַרְי אֲמַרִּית דִּילְמָא תְּנִים יֵת בְּנִתְךָ מִנִּי:

[לא] כי יראתי וגו'. השיצו על ראשון ראשון, שאמר לו ומנהג את צנתי וגו':

לב עִם אִשְׁר תִּמְצָא אֶת-אֱלֹהֵיךָ כִּי יִזְוִיהַ נְגַד אֲזוּיֵנו הַכֹּר-כֶּךָ מִהַ עֲמֻדֵי וְקוּז-כֶּךָ וְלֹא-יֵדַע יַעֲקֹב כִּי רוּחַ גְּנָבָתָם: עִם אִשְׁר תִּמְצָא אֶת-אֱלֹהֵיךָ כִּי יִזְוִיהַ נְגַד אֲזוּיֵנו הַכֹּר-כֶּךָ מִהַ עֲמֻדֵי וְקוּז-כֶּךָ וְלֹא-יֵדַע יַעֲקֹב כִּי רוּחַ גְּנָבָתָם: עִם (כ"י אחר) דִּי תִשְׁפַח יֵת דְּחֻלְתְּךָ לֹא יִתְקִים קָדָם אַחְנָא אֲשֶׁתְּמוּדַע לְךָ מִהַ דְּעַמִּי וְסַב לְךָ וְלֹא יֵדַע יַעֲקֹב אַרְי רַחַל נְסִיבְתְּהוּן:

[לב] לא יחיה. ומאותה קללה מתה רחל צדך (כ"י עה ט): מה עמדי משך:

לג וַיָּבֵא לִבִּי בְּאֵהֶל יַעֲקֹב | וּבְאֵהֶל לֵאָה וּבְאֵהֶל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת | וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֵהֶל לֵאָה וַיָּבֵא בְּאֵהֶל רוּחַ: וַיָּבֵא לִבִּי בְּאֵהֶל יַעֲקֹב | וּבְאֵהֶל לֵאָה וּבְאֵהֶל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת | וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֵהֶל לֵאָה וַיָּבֵא בְּאֵהֶל רוּחַ: וְעַל לִבִּי בְּמוֹשְׁבֵנָא דִּיעֲקֹב וּבְמוֹשְׁבֵנָא דִּלֵּאָה וּבְמוֹשְׁבֵנָא דִּתְרִתִּין לְחִינְתָא וְלֹא אֲשַׁפַח וּנְפַק מִמוֹשְׁבֵנָא דִּלֵּאָה וְעַל בְּמוֹשְׁבֵנָא דִּרְחַל:

[לג] באהר יעקב. הוא אהל רחל, שהיה יעקב תדיר אללה, וכן הוא אומר בני רחל אשת יעקב, וצוקן לא נאמר אשת יעקב: ויבא באהר רחל. כשיאל מאהל ללה חזר לו לאהל רחל קודם שחפש צאהל האמהות, וכל כך למה, לפי שהיה מכיר זה שהיא משמשנית:

לד וְרוּחַ לְקוּזָה אֶת-הַתְּרַפִּים וְהַתְּשֻׁמוֹם בְּכֹר הַגְּמֹל וְהַתְּשֻׁב עֲלֵיהֶם | וַיְבִישׁ לִבִּי אֶת-כָּל-הָאֵהֶל וְלֹא מִצָּא: וְרוּחַ לְקוּזָה אֶת-הַתְּרַפִּים וְהַתְּשֻׁמוֹם בְּכֹר הַגְּמֹל וְהַתְּשֻׁב עֲלֵיהֶם וַיְבִישׁ לִבִּי אֶת-כָּל-הָאֵהֶל וְלֹא מִצָּא: וְרוּחַ נְסִיבְתָא יֵת

צִלְמְנִיא וְשׁוֹתֵנּוֹן בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא וּתְיִכְתַּת עֲלֵיהוֹן וּמֹשִׁישׁ לְבָן יֵת כָּל מִשְׁבָּנָא וְלֹא אִשְׁבַּח:

[לה] כבר הגמל. לשון כרים וכסמות, כתרנומו בעציטא דגמלא, והיא מרדעת העשויה כמין כה, ובעירובין (ט) הקיפופה בעציטין, והן עציטי גמלים, בסט"ו זלע"ז:

לז וַתֹּאמֶר אֶל-אֲבִיהַּ אֶל-יִזְוֹר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי-דָרָךְ נְשִׁים לִי וַיִּזְפֹּשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת-הַתְּרָפִים: וַתֹּאמֶר אֶל-אֲבִיהַּ אֶל-יִזְוֹר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי-דָרָךְ נְשִׁים לִי וַיִּזְפֹּשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת-הַתְּרָפִים: וְאִמְרַת לְאֲבוּהָא לֹא יִתְקַף בְּעֵינַי רְבוּנִי אֲרִי לֹא אִפּוּל לְמִיָּקָם מִן קִדְמוֹךָ אֲרִי אֲרַח נְשִׁין לִי וּבִלְשׁ וְלֹא אִשְׁבַּח יֵת צִלְמְנִיא:

לו וַיִּזְוֹר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלִבָּן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבָּן מַה-פָּשַׁעִי מַה זִּזְפֹּאתִי כִּי דָלְקַת אֲזוּרִי: וַיִּזְוֹר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלִבָּן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבָּן מַה-פָּשַׁעִי מַה זִּזְפֹּאתִי כִּי דָלְקַת אֲזוּרִי: וְתִקֹּף לְיַעֲקֹב וַנִּצָּא עִם לְבָן וְאַתִּיב יַעֲקֹב וְאֹמֵר לְלִבָּן מַה חֹבִי מַה סוּרְחָנִי אֲרִי רְדַפְתָּא בְּתָרִי:

[לז] דלקת. רדפת, כמו על ההרים דלקונו (איכה 7, ט), וכמו מדליק אחרי פלשתים (שמואל-ב 4, ט).

לז כִּי-מִשְׁעִשֶׁת אֶת-כָּל-כְּלִי מַה-מִּצָּאתָ מִכָּל-כְּלִי-בֵּיתְךָ עִים כַּה נִגָּד אֲזוּי וְאֲזוּיָךְ וַיִּזְכִּיזוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: כִּי-מִשְׁעִשֶׁת אֶת-כָּל-כְּלִי מַה-מִּצָּאתָ מִכָּל-כְּלִי-בֵּיתְךָ עִים כַּה נִגָּד אֲזוּי וְאֲזוּיָךְ וַיִּזְכִּיזוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: אֲרִי מִשְׁשַׁתָּא יֵת כָּל מְנִי מַה אִשְׁבַּחְתָּא מִכָּל מְנִי בֵּיתְךָ שׁוּי הַכָּא קָדָם אַחִי וְאַחִיד וַיִּזְכִּיחֹן בֵּין תְּרוּנָא:

[לז] ויזכחו. ויזכרו עם מי הדין, אפרובי"ר זלע"ז:

לח זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עֹמֵךְ רֹזְכִיךָ וְעַזְיָךְ לֹא שִׁכְלוּ וְאִילֵי צֹאנְךָ לֹא אִכְלִיתִי: זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עֹמֵךְ רֹזְכִיךָ וְעַזְיָךְ לֹא שִׁכְלוּ וְאִילֵי צֹאנְךָ לֹא אִכְלִיתִי: דִּנְן עֶסְרִין שָׁנִין אֲנָא עֹמֵךְ רַחֲלִיד וְעַזִּיד לֹא אִתְכִּילוּ וְדַכְרִי עֲנֵךְ לֹא אִכְלִיתִי:

[לח] לא שכחו. לא הפילו עיבורם, כמו רחם משכיל (הושע ט, ט), תפלט פרתו ולא תשכל (איוב כה, י). ואילי צאנך. מכאן אמרו (בבא קמא סה), איל בן יומן קרוי איל, שאם לא בן מה שזכו, אילים לא אכלו אצל כבשים אכל, אם בן גולן הוא:

לט טרפה לא-הבאתי אליך אנכי אוֹפֵנָה מיִדֵי תִבְקֶשְׁנָה גְנַבְתִּי
 יוֹם וּגְנַבְתִּי לְיִלְכָה: טרפה לא-הבאתי אליך אנכי אוֹפֵנָה מיִדֵי תִבְקֶשְׁנָה
 גְנַבְתִּי יוֹם וּגְנַבְתִּי לְיִלְכָה: דְּתִבְרִיא לֹא אִיתִיתִי לוֹתֵךְ דְּהוּת שְׁנִיא מִכּוּנְנָא מְנִי אֵת בְּעֵי לֹה
 נְטָרִית בִּימְמָא וְנְטָרִית בְּלִילִיא:

[לט] טרפה. על ידי ארי וזאב: אנכי אחטנה. לשון קולע צאצן אל השערה ולא יחטא (שופטים כ, טו),
 אני וצני שלמה חטאים (מלכים א, ב, א), חסרים, אנכי אחסרנה, אם חסרה, חסרה לי, שמדי תצקשנה:
 אנכי אחטנה. תרגומו דהות שגיל ממנינא, שהיתה נפקדת ומחוסרת, כמו ולא נפקד ממנו איש
 (במדבר לא, ט), תרגומו ולא שגא: גנבתי יום וגנבתי ליל. גנובת יום או גנובת לילה הכל שלמתי:
 גנבתי. כמו רצתי צגים שרתי צמדיות (איכה א, א), מלאתי משפט (שעיה א, א), אוהבתי לדוש (השע י, א):

מ הִיִּיתִי בַיּוֹם אֶכְלָנִי זָרֵב וְקָרַח בְּלִילָה וּתְהִדֵּד שְׁנֵתִי מִעֵינָי: הִיִּיתִי
 בַיּוֹם אֶכְלָנִי זָרֵב וְקָרַח בְּלִילָה וּתְהִדֵּד שְׁנֵתִי מִעֵינָי: הוּוִיתִי בִימְמָא אֶכְלָנִי שְׂרָבָא וּגְלִידָא
 (הוה) נחית עלי בליליא ונדר שנתי מעיני:

[מ] אכלני חרב. לשון אש אוכלה: וקרח. כמו משליך קרחו (מלכים קמו, י), תרגומו גלידא: שנתי.
 לשון שינה:

מא זֶה-לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עַבְדְּתִיךָ אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂתִי
 בְּנֵתְיֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וּתְזוּכַף אֶת-מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת בָּנִים: זֶה-לִּי
 עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עַבְדְּתִיךָ אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂתִי בְּנֵתְיֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ
 וּתְזוּכַף אֶת-מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת בָּנִים: דְּנָן לִי עֲשָׂרִין שְׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֲשָׂרִי שְׁנִין
 בְּתַרְמִין בְּנֵתְךָ וְשֵׁת שְׁנִין בְּעֵנְךָ וְאַשְׁנִיתָא יָת אַגְרִי עֲשֶׂר זְמַנִּין:

[מא] ותחלף את משכרתי. היית משנה תנאי שזנינו, מנקוד לטולא, ומעקודים לצרודים:

מב לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפֹּזֵד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה
 רִיקָם שְׁלוֹחֲתָנִי אֶת-עֵינָי וְאֶת-יָדַי כִּפְּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכֹז אֲמוֹשׁ:
 לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפֹּזֵד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלוֹחֲתָנִי
 אֶת-עֵינָי וְאֶת-יָדַי כִּפְּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכֹז אֲמוֹשׁ: אִילוּלָא פּוֹן אֱלֹהָה דְּאַבָּא אֱלֹהָה
 דְּאַבְרָהָם וְדִדְחִיל לֹה יִצְחָק הוּהוּ בְּסַעְדֵי אַרִי כְּעַן רִיקָן שְׁלַחְתָּנִי יָת עַמְלֵי וְיָת לִיאוֹת יְדֵי גְלִי קְדָם

י' ואוכח ברמזשא:

[מב] ופחד יצחק. לא ראה לומר אלהי יצחק, שאין הקצ"ה מייחד שמו על הדליקים צחייהם, ואף על פי שאמר לו בלאתו מנאחר שבע אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, בשביל שכהו עיניו והרי הוא כמת, ויעקב נתיירא לומר ואלהי, ואמר ופחד: ויובח. לשון תוכחה הוא, ולא לשון הוכחה הוא:

שביעי מנ ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא ולבנותי מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו: ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא ולבנותי מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו: ואחייב לבן ואמר ליעקב בנתא בנתי ובניא בני וענא עני וכל די את חזי דילי הוא ולבנתי מה אעביד לאלין יומא דין או לבניהן דילידן:

[מג] מה אעשה לאלה. איך תעלה על לבי להרע לה:

מד ועתה לכה זכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: ועתה לכה זכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: וכען אתא נגור קים אנא ואת יהי לסהיד ביני ובינך:

[מד] והיה לעד. הקצ"ה:

מה ויקחו יעקב אבן וירימה מצבה: ויקחו יעקב אבן וירימה מצבה: ונסים יעקב אבנא וזקפה קמא:

מו ויאמר יעקב לאוזיו לקטו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על-הגל: ויאמר יעקב לאוזיו לקטו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על-הגל: ואמר יעקב לאחוזי לקוטו אבנין ונסיבו אבנין ועברו דגורא ואכלו תמן על דגורא:

[מו] לאחיו. הם בניו (בר עה יט), שהיו לו אחים, נגשים אליו לזרה ולמלחמה:

מז ויקרא-לו לבן יצר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד: ויקרא-לו לבן

יָגַר שִׁהְדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גְּלָעָד: וְקָרָא לָהּ לֶבֶן יֶגֶר שִׁהְדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לָהּ גְּלָעָד:

[מז] יג'ר שהדותא. תרגומו של גלעד:

מח וַיֹּאמֶר לֶבֶן הַגָּל הִזְהָ עַד בֵּינֵי וּבֵינָךְ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גְּלָעָד: וַיֹּאמֶר לֶבֶן הַגָּל הִזְהָ עַד בֵּינֵי וּבֵינָךְ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גְּלָעָד: וַאֲמַר לֶבֶן דְּגוּרָא הָדִין סְהִיד בֵּינֵי וּבֵינָךְ יוֹמָא דִּין עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹה גְּלָעָד:

[מח] (ע"ב קרא שמו) גלעד. גל עד:

מט וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוּהָ בֵּינֵי וּבֵינָךְ כִּי נָסַתָּר אִישׁ מִרְעֵהוּ: וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוּהָ בֵּינֵי וּבֵינָךְ כִּי נָסַתָּר אִישׁ מִרְעֵהוּ: וְסִכּוּתָא דִּי אָמַר יִסְדַּךְ מִימְרָא דִּי בֵּינֵי וּבֵינָךְ אַרִי נְתַכְסֵי גַבְר מַחְבְּרָה:

[מט] והמצפה אשר אמר וגו'. והמנפה אשר זהר הגלעד, וכמו שנאמר ויעצר את מנפה גלעד (שופטים יא, כט), ולמה נקרא שמה מנפה, לפי שאמר כל אחד מהם לחצרו, יכף ה' ביני ובינך אם תעבור את הצרית: כי נסתה ולא נראה איש את רעהו:

נ אִם-תַּעֲנֶנָּה אֶת-בְּנֹתַי וְאִם-תִּקְחוּ נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנּוּ רְאֵה אֱלֹהִים עַד בֵּינֵי וּבֵינָךְ: אִם-תַּעֲנֶנָּה אֶת-בְּנֹתַי וְאִם-תִּקְחוּ נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנּוּ רְאֵה אֱלֹהִים עַד בֵּינֵי וּבֵינָךְ: אִם תַּעֲנֵי ית בְּנֹתַי וְאִם תִּסַּב נָשִׁין עַל בְּנֹתַי לִית אֲנִישׁ עִמָּנָא חַזִּי מִימְרָא דִּי סְהִיד בֵּינֵי וּבֵינָךְ:

[נ] בנתי בנתי. ז' פעמים, אף צלחה וזלפה צנותיו היו מפלגש: אם תענה את בנתי. למנוע מהן עונת תשמיש (יומא ע"ג):

נא וַיֹּאמֶר לֶבֶן לְיַעֲקֹב הִנֵּה | הַגָּל הִזְהָ וְהִנֵּה הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינֵי וּבֵינָךְ: וַיֹּאמֶר לֶבֶן לְיַעֲקֹב הִנֵּה | הַגָּל הִזְהָ וְהִנֵּה הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינֵי וּבֵינָךְ: וַאֲמַר לֶבֶן לְיַעֲקֹב הָא דְּגוּרָא הָדִין וְהָא קָמְתָא דִּי אַקִּימִית בֵּינֵי וּבֵינָךְ:

[נא] יריתי. כמו ירה צים, כזה שהוא יורה הסך:

נב עַד הַגָּל הִזְהָ וְעַד הַמִּצְפָּה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעְבֵּר אֲלֶיךָ אֶת-הַגָּל

הַיְהִי וְאִם-אֲתָה לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאֶת-הַמִּצְבֵּה הַזֶּה לְרַעָה: עַד הַגָּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבֵּה אִם-אֲנִי לֹא-אֵעָבֵר אֵלֶיךָ אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאִם-אֲתָה לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאֶת-הַמִּצְבֵּה הַזֶּה לְרַעָה: סְהִיד דְגוּרָא הֲרִין וְסְהִידָא קַמָּא אִם אֲנָא לֹא אֵעָבֵר לְוַתְךָ יַת דְגוּרָא הֲרִין וְאִם אַתְּ לֹא תַעֲבֹר לְוַתִּי יַת דְגוּרָא הֲרִין וְיַת קַמְתָּא הֲרָא לְבִישׁוּ:

[נג] אִם אֲנִי, הֲרִי אִם מַשְׁמַשׁ צִלְשׁוֹן אִשֶּׁר, כְּמוֹ עַד אִם דְּצִרְתִּי דְצִרִי (צִרְאִיתִי, כד, ג): לְרַעָה. לְרַעָה אִי אַתָּה עוֹבֵר, אֲצִל אַתָּה עוֹבֵר לְפִרְקַמְטִיא (כ"ר עז, טו):

וְאֵלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֵלֹהֵי יְצוּחֹר יִשְׁפָּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם וְיִשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפִיזוֹר אֲבִיו יְצוּחֹק: אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֵלֹהֵי יְצוּחֹר יִשְׁפָּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם וְיִשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפִיזוֹר אֲבִיו יְצוּחֹק: אֱלֹהֵי דְאַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי דְנָחוֹר יְדוֹנוּן בֵּינָנָא אֱלֹהֵי דְאַבְוֵהוּן וְקִיִּים יַעֲקֹב בְּדִרְחִיל לֵה אֲבֹהֵי יְצוּחֹק:

[נג] אֱלֹהֵי אֲבֹתָם, קִדְשׁ (סס טו): וְאֱלֹהֵי נָחוֹר, חוּלִי: אֱלֹהֵי אֲבֹתָם, חוּלִי:

וְיִזְבְּחוּ יַעֲקֹב זְבִיחוֹ בְּהָר וְיִקְרָא לְאֲזוּזוֹ לְאֶכְל-לֶחֶם וְיִאֲכְלוּ לֶחֶם וְיִלְיָנוּ בְּהָר: וְיִזְבְּחוּ יַעֲקֹב זְבִיחוֹ בְּהָר וְיִקְרָא לְאֲזוּזוֹ לְאֶכְל-לֶחֶם וְיִאֲכְלוּ לֶחֶם וְיִלְיָנוּ בְּהָר: וְגַבְסִי יַעֲקֹב נִבְסָתָא בְּטוּרָא וְקָרָא לְאֲחוּהֵי לְמִיכָל לְחֶמָא וְאֲכָלוּ לְחֶמָא וּבִיתוֹ בְּטוּרָא:

[נד] וְיִזְבְּחוּ יַעֲקֹב זִבְחָא, שַׁחַט צִהֲמוֹת לְמַשְׁתָּה: לְאֲחוּזֵי, לְלוֹהֲצֵי שַׁעֲס לְצִן: לְאֶכְלָא אַחַם, כֹּל דְצִר מֵאֲכָל קְרוֹי לַחַם, כְּמוֹ עַד דְצִר לַחַם רַב (דִּילְמָא ה, ו), נִשְׁחִיתָה עַן צִלְחָמוֹ (יִרְמִיָּה יא, יט):

מִפְטִיר לֵב « וְיִשְׁכַּם לְבָן בַּפֶּקֶר וְיִנְשֵׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וְיִבְרַךְ אֶתְהֶם וְיִבְרַךְ וְיִשָּׁב לְבָן לְמִקְמוֹ: וְיִשְׁכַּם לְבָן בַּפֶּקֶר וְיִנְשֵׁק לְבָנָיו וְלִבְנוֹתָיו וְיִבְרַךְ אֶתְהֶם וְיִבְרַךְ וְיִשָּׁב לְבָן לְמִקְמוֹ: וְאֶקְדָּם לְבָן בְּצַפְרָא וְנִשֵּׁק לְבָנוּהֵי וְלִבְנֹתָהּ וְיִבְרַךְ יִתְחַן וְאוּל וְתַב לְבָן לְאַתְרָהּ:

ב וְיַעֲקֹב הִכָּה לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים: וְיַעֲקֹב הִכָּה לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים: וְיַעֲקֹב אָזַל לְאַרְחָה וְעִרְעוּ בָהּ מִלְּאֲכֵי דִיִּי:

[ב] וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים, מִלְּאֲכִים שֶׁל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל צָאוּ לְקִרְחָתוֹ, לְלוֹתוֹ לְאֲרֶץ:

ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאִים מִזְוֵנָה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמְּקוֹם
הַהוּא מִזְוֵנִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאִים מִזְוֵנָה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמְּקוֹם
הַהוּא מִזְוֵנִים: וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חֲזָנוּן מִשְׁרִיתָא מִן קָדָם יי דין וקרא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא מִחְנִים:

פפפ

[ג] מחנים. שתי מחנות, של חוניה לארץ שבאו עמו עד כאן. ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (כ"ד עה.
י - תנחומא וישלח א): חסלת פרשת ויאל:

שנים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י
בראשית ל"ב ג'ג

ל"ט